

PLANINSKI • VESTNIK •

LETO
XX.

GLASILO
SLOVENSKEGA
PLANINSKEGA
• DRUŠTVA •

ŠTEV.
1, 2, 3.

„Planinski Vestnik“ in „Slov. Plan. Društvo.“

Članarina „Slov. Plan. Društva“ znaša na leto **6 K** (za dijake 3 K); ob pristopu se plača vpisnina 2 K (dijaki so je prosti). Ustanovnina znaša 100 K.

„**Planinski Vestnik**“ prejemajo društveni člani zastonj. Naročnina za nečlane **5 K** na leto (za dijake 3 K; dijaki-naročniki dobe takoj dijaške vstopnice). Posamezna številka stane 50 vin.

„**Planinski Vestnik**“ izhaja **desetkrat** na leto, vselej prvega dne vsakega meseca, izvemši avgust in september. Vsaka številka se zaključi s 25. dnevem prejšnjega meseca.

Društvena znamenja dobivajo člani (za 2 K) pri Osrednjem društvenem odboru v Ljubljani, pri podružniških odborih, pri gosp. trgovcih: **Ivanu Sokliču** (Pod Trančo), **G. Čadežu** (na Mestnem trgu), **Pavlu Magdiču** (nasproti glavne pošte) in **A. Krečiju** (v Wolfovi ulici).

Cene celoletnim inseratom

(10 kratni oglas):

Cela stran	na	platnicah	K 250.—	na prilogi	K 220.—
$\frac{1}{2}$ strani	„	„	125.—	„	110.—
$\frac{1}{3}$ „	„	„	80.—	„	70.—
$\frac{1}{4}$ „	„	„	60.—	„	52.—
$\frac{1}{6}$ „	„	„	42.—	„	38.—
$\frac{1}{8}$ „	„	„	38.—	„	30.—
$\frac{1}{16}$ „	„	„	18.—	„	15.—

Inserati se med letom ne dajo izpreminjati.

Dopisi glede inseratov naj se pošiljajo t. č. blagajniku S. P. D., g. Ant. Šušteršiču.

Telefon štev. 262.

Gostilna in trgovina z vinom

Peter Stepič v Šiški

priporoča svojo veliko zalogo vina najboljše kakovosti po nizkih cenah.

Vino se razpošilja v lastnih sodih na vsako postajo.

GLASILO
SLOVEN-
SKEGA
PLANIN-
SKEGA
DRUŠTVA

PLANINSKI VESTNIK

XX.
LETNIK
□
1914
□
ŠT. 1, 2, 3.

Okrog Montblanca.

Spisal Janko Mlakar.

Pravzaprav sem nameraval na vrh Montblanca, pa se mi ni posrečilo. Hočem vam torej popisati, kako se mi je ta tura ponesrečila. — Morda se mi tudi popis ponesreči; toda ne jezite se v tem slučaju name, marveč pišite raje grozilna pisma gospodu uredniku, ki mi je potisnil v roko pero, zastopajoč mnenje, da so baš ponesrečene ture — za bralca najzanimiveje.

I.

»Na zdravje, Janko! Kaj si se v počitnicah lotil krošnjarske obrti?« Tako me pozdravi moj stari prijatelj, častitljivi Triglavski župnik Aljaž, ko prisopiham obložen s težkim nahrbtnikom po strmem klancu na Dovje.

»Težka, jako težka je moja krošnja«, mu odvrnem; »saj me pa tudi čaka dolga pot; kajti Montblanc ni tamle za Mojstrano.«

»Torej te ni Bog toliko pogledal, da bi se bil premislil? — Gotovo še nisi bil letos pri Sv. Katarini?«

»Čemu me to vprašaš?«

»Ker bi te bila ta modra svetnica gotovo uslišala, če bi se ji bil priporočil za pravi um in pamet.«

»Ne bodi no siten!«

»Jaz? Siten? Iz mene govori samo skrb za tvoje življenje! — Ker si torej zamudil božjo pot k Sv. Katarini za pravi um in pamet, ukažem ti, da greš na Kredarico in se tam priporočiš Triglavski materi Božji. Morda se ti posreči, da si kje med potom zviješ, izpahneš ali celo zlomiš nogo. Bolje je, da izdaš tisto, kar nameravaš zapraviti na tujem, našim vodnikom, ki te bodo reševali, in zdravnikom,

ki te bodo zdravili, kakor pa da podpreš s slovenskim denarjem lačne Lahe, brezverne Francoze in nemške Švicarje ter položiš kje na kakšnem ledeniku svoje hribolazki smrti posvečene kosti k večnemu počitku.»

Ta Aljaževa prepričevalna beseda me je tako ganila v srce, da sem se takoj drugo jutro na vse zgodaj odpeljal črez Italijo proti — Montblancu. Ko sedem v Gorici v laški vlak, zapazim, da sem pozabil vso laščino, odkar sem bil zadnjikrat na razstavi v Milanu. In to tudi ni čudno; zakaj zadnje leto sem se bil bavil edinole s francoščino, pripravljajoč se na izlet v Savojske Alpe; pri tem delu sem pa popolnoma pozabil poglobiti svoje znanje v laščini.

Malo čudno se mi je pa vendar zdelo, da nisem prav nič razumel sopotnikov. Kar mi pade v glavo, da gotovo govore furlanščino, ki se toliko in še bolj razločuje od Dantejevega jezika, kakor kočevski od nemškega. Takoj se potolažim z mislijo, da mi bo z jezikom gotovo boljše šlo, ko se pripeljem iz Furlanije ven.

Toda nič ni bilo boljše; kajti na celi vožnji skozi zedinjeno Italijo nisem skoraj nič razumel Lahov, dasi sem med potjo pridno ponavljal laško slovnico. Tega nespornazumljenja pa nisem bil jaz kriv, marveč ti preklicani polentarji, ki so takrat menda nalašč prav povsod govorili — furlanščino.

Naveličan tistega laškega ropotanja, vzamem v roke vozni red in začnem pregledovati, kako bi se v najkrajšem času pripeljal na Montblanc. Spoznal sem, da je zame najboljši vlak, ki odide iz postaje Mestre o polnoči in pride v Aosto ob sedemnajstih, kakor štejejo Lahi. Od tam se lahko peljem z avtomobilom v Courmayeur in sem zvečer že v vznožju Montblanca. Ta načrt mi je posebno zato ugajal, ker sem si prej še lahko ogledal Benetke, ki sem jih do takrat poznal samo iz slik.

Peljal sem se torej črez Mestre kar naravnost v posete k »kraljici morja«, kamor sem dospel ob štirinajstih (t. j. ob 2. uri popoldne). Sedaj pa nikar ne mislite, da bom začel popisovati in slaviti to morsko lepoto! Ker se mi mudi na Montblanc, ne smem izgubljati s takimi stvarmi časa. Omenim naj samo toliko, da sem bil jako neprijetno iznenaden, ko sem izpred kolodvora zagledal dve vrsti začrnelih hiš, vmes pa tisti s temno vodo napolnjeni jarek, ki ga Benečani proti vsem pravilom zemljepisja in estetike imenujejo Canal Grande. Šele tedaj, ko sem se peljal na parniku proti mostu di Rialto, sem se začel nekoliko zavedati, da sem v toliko slavljenih Benetkah. Tiste palače, ki stoje ob morju in kažejo svoje tuintam že precej

razdrapane zidove, kakor vojaki v boju preluknjane suknje, me niso posebno zanimala. Ko sem pa zagledal še nedodelani Markov stolp, sem jo takoj pobasal s parnika, kajti trg in cerkev sv. Marka sta že vredna obiska. Na trgu sem najprej prepodil golobe, katerim ni nič kaj dišalo priti pod moje težko okovane črevlje, mene je pa vročina pregnala v cerkev.

Veliko sem že slišal o cerkvi sv. Marka, in še več bral; toda priznati moram, da sem bil kar presenečen od njene lepote. Po mojem mnenju se kaj tako krasnega sploh ne da dostojno popisati. Tu veljajo besede: »Pojdi, poglej in se čudi!« Zato tudi jaz ne bom poskušal popisati divne Beneške stolnice, akoravno imam na razpolago knjige, iz katerih bi lahko prepisal cela poglavja. Omeniti hočem le neko malenkost iz njene zgodovine, ki je doslej še nisem našel v nobeni monografiji Benetk.

Kakor znano, so si Benečani izbrali za zaščitnika sv. Marka. Da bi jih zvesteje varoval, so mu sezidali lepo cerkev in visok stolp ter postavili prostoren trg, a njega samega še niso imeli. Evangelist je namreč takrat, v devetem stoletju, še počival v Aleksandriji v neki mošiji, ki se je pozneje imenovala po Saladinu. Benečani so sedaj hoteli tudi dobiti svetnika, a Mohamedanci jim ga niso hoteli odstopiti.

Zato so nekega dne občinski možje z dožem vred sedli na ograjo na »mostu vzdihov«, gledali doli v umazano vodo, premišljevali in vzdihovali po svojem zaščitniku. (Takrat je dobil ta most lepo ime »Ponte dei Sospiri«). Tu vstane sivolasi trgovec Polentieri, založi nos z duhanom, pogleda važno krog sebe in pravi:

»Jasni dože, cenjeni gospodje signori! Kakor je sicer častno za krščanski svet, da celo Mohamedanci časte sv. Marka, tako žalostno je za nas, da ga nam nočejo podariti ali prodati. Toda pošten Beneški trgovec si zna imetje pridobiti na različne načine. Dovolite mi torej, vse časti vredni gospodje signori, da si izberem enega izmed najcenejših načinov pridobivanja imetja in zastavim vam svojo moško besedo, da bo črez par mesecev naš zaščitnik sv. Marko bival med nami.«

Razumè se, da so gospodje signori sprejeli to ponudbo z največjim veseljem; zapustili so veselih src »most vzdihov.«

Tri dni potem je Polentieri zapustil s svojo največjo jadernico Benetke in je odjadral proti Aleksandriji. Ker je imel ugoden veter, je prispel kaj kmalu na cilj svojega potovanja. Sedaj je čakal potrpežljivo ugodne prilike . . .

Nekega jutra se naenkrat raznese po celi Aleksandriji vest, da je sv. Marko izginil iz mošeje. Ker so pa meščani vedeli, kako so Benečani zaželeni ostankov sv. evangelista, so takoj obdolžili te kramarje predrzne tatvine. Urno jo pcede v pristanišče ter se vsujejo na Beneške ladije.

Na piko so vzeli posebno Polentierijevo jadernico, ki se je ravno pripravljala na odhod. Polentieri je stal vedrega lica na krovu; sprejel je mohamedance jako prijazno in jih je sam osebno vodil po vsih kotih.

Naposled pridejo na dno ladije. — Toda kaj je vrlim moslimom, da tišče nosove in hite nazaj na krov? Saj je vendar pogled na lepo prekajene svinjske gnjati prijazen in njihov duh prijeten! — Za nas že, toda ne za vernega moslima! Zato so širokohlačniki zapustili z veliko naglico ladijo, dasi so bili svojemu cilju zelo blizu.

Polentieri je na to veselo razpel jadra in je odpeljal truplo sv. Marka, skrito pod svinjskim mesom, v Benetke. —

Morda bo rekel kak zgodovinar, da to ni zgodovinska resnica, češ, da tega ni našel v svojih zgodovinskih virih.

Dragi moj zgodovinski prijatelj, le počasi! Rad ti verjamem, da ni te Beneške tatvine v tvojih virih. A jaz imam svoje zgodovinske vire, ki jih pa nikomur ne izdam, dokler jih popolnoma ne izčrpam! —

Benetke imajo razven stolnice še več lepih cerkva, ki pa ostajajo daleč za sv. Markom. Zato jih nisem znotraj pregledoval; kajti nihče ne najde po izborni pojedini posebne slasti na ovsnem kruhu.

Peljal sem se še na otok Lido, gledat nedeljsko vrvenje. Tu vam je cel Dunajski Prater; razloček je samo v jeziku, neumnosti so pa iste. — Proti večeru sem se vrnil na Markov trg, pil običajno črno kavo pri godbi in se naposled odpeljal proti Milanu.

Zares, lepa si kraljica lagun, »bella Venezia«; a najbolj se mi zato dopadeš, ker sem bil na tvojih trgih in ulicah varen, kakor otrok v materinem naročju. — Ako se v velikih mestih predrzneš na ulico, podaš se vedno v smrtne nevarnosti. Na vse strani moraš gledati, da se izogneš raznovrstnim električnim in neelektričnim vozovom, avtomobilom in drugim mobilom. Celo kvišku v sinji zrak ali pa v umazane oblake se moraš ozirati, da preprečiš zavrtni padec predrznemu aviatiku. V tebi, o divna kraljica morja, vseh teh nevarnosti ni, in zato si se mi posebno priljubila!

Ponočna vožnja iz Benetk v Milan je kaj hitro minula. Niti naspiti se nisem utegnil do dobrega in bil sem že tam. Tu se za silo odteščam; nato se odpeljem proti Turinu. Škoda, da se me nič

več ni hotel lotiti spanec, kajti na tej celi progi noter do Chivassa ni vredno, da bi človek skozi okno pogledal.

V Chivassu pošljem brzovlak naprej v Turin, sam se pa odpeljem proti Aosti z »lokalčkom«. Vlak vozi sicer bolj po polževo, zato je pa vožnja, zlasti od Ivree dalje, jako zanimiva.

Dolgočasne Laške nižave smo že pustili daleč za seboj, in ko pridemo v dolino Dore Baltee, smo že popolnoma med gorami. Mnogoštevilni predori in viadukti nam kažejo, koliko so imeli graditelji železnice opraviti, preden je prvi »luka matija« prisopihal v Aosto. (Dalje prih.)

Pohorje.

Spisal † Janez Koprivnik, šolski svetnik. (Dalje.)

Gozdna zelišča.

Zahlbrucknerjevka (*Zahlbruckneria paradoxa*). To rastlinico, ki je zelo redka (poznajo jo le iz okoliša Golice na Štajerski in Koroški strani), je zasledil ravnatelj Głowacki v jarku Hudinje nad Vitanjo. Rastlina je nezatno, golo, nežno, le 6—15 cm visoko zelce, ki spada v razred kamnokrečnikov (*Saxifragaceae*). Listi so srčasti, drobicki cveti so zeleni in stoje na dolgih tenkih pecljih.

Navadni kozji koren ali divjakovec (*Doronicum pardalitiches*) raste po senčnatih jarkih in spominja po velikih cvetnih glavah na arniko; a rastlina je večja in ima obilo širokega listja, ki leži deloma na tleh, deloma je razpostavljeno po vejatem stebelu. Listje radi jedo jeleni in srne, zato je dobila rastlina ime »kozji koren« ali »divjakovec«.

Navadna zlata rozga (*Solidago virga aurea*), košarica z mnogobrojnimi cvetnimi glavicami žolte barve, je 3—10 dm visoka, močno razvejena rastlina senčnatih jarkov in cvete v mesecih juliju, avgustu in septembru.

Planinski mleč (*Mulgedium alpinum*), mlečna planinka do 1 m visokosti, spada tudi med košarice. Steblo je krepke rasti in stoji po konci; v zgornjem delu nosi 12—20 glavic temnomodrih cvetov, glavice merijo v premeru $2\frac{1}{2}$ — $3\frac{1}{2}$ cm. Planinski mleč se

nahaja po napol senčnih gozdih višje lege in cvete meseca julija in avgusta. — Planinskemu mleču je podoben zajčji mleč (*Prenanthes purpurea*), samo da je ta bolj šibke in nežne rasti, steblo je bolj vejato, cvetne glavice so manjše, cveti rdeči; zajčji mleč ni planinka, ampak se nahaja po gozdih nižje in srednje lege.

Sivolisti planinski lapuh (*Adenostyles albifrons*) je košarica z mnogovrstno razvejenim, $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ m visokim stebлом in obilno-številnimi, valjčastimi glavicami, v katerih našteješ 3—6 svetlo rdečih cvetičev. Sočasti, na robu dvojno napiljeni listi so na spodnji strani sivodlakasti; nahajališča: visoko ležeči vlažni gozdi; čas cveta: julij in avgust.

Beli repuh (*Petasites albus*) ima veliko listje in se nahaja v gostih in tesnih družbah po močvirjih in ob vrelcih; močna 2—3 dm visoka betva nosi dolg in širok klas cvetnih glavic (košarica) z belim cevnatim cvetjem; čas cveta: sušec in mali traven.

Gozdni planinšček (*Homogyne silvestris*), košarica s cevnatim cvetjem živo rdeče barve, raste po gozdnih robih suhih krajev in cvete meseca majnika in junija. Pritlični, deloma kratko-, deloma dolgopeceljati listi so usnjati. Iz listnega šopka se vzdiguje $1\frac{1}{2}$ —4 dm visoka betva z 2 ali 3 glavicami.

Ostrica ali koruznica (*Luzula maxima*), je podobna, ko je še mlada in še ni pognala beti, mladi koruzi. Spodnje listi so do 13 mm široki, zgornji nekoliko ožji, vsi so z redkimi dlakami poraščeni. Bèt zraste do 1 m visoko in razvije na vrhu velik in gost šop (osladek) drobnega cvetja; vsak cvet ima 6 obodnih plev, 6 prašnikov in 1 pestič. Plod je glavica. Ostrica je navadna gozdna »trava« na Pohorju.

Lásan (*Carex brizoides*). Kdo ga ne pozna! Vsakemu človeku na Pohorju, ki je prišel kdaj višje na »planino«, je znan. Lasina, južno pod Plešičem, je dobila po njem svoje ime. Lásan spada v razred polutrav ali šašev. Njegovo ozkotrakasto, na zgornji strani temnozeleno, navadno nad 1 m dolgo listje se nahaja po »tratah« v velikih povešenih šopih, zlasti okoli starih štorov. Triroba, tanka in slabotna bilka je 30—60 cm visoka in nosi na vrhu klasič drobnega cvetja, ki se razcvete meseca majnika.

Lásan daje jako obile košnje, seno pa je rodo in malo vredno. Pastirji po »planini« delajo iz lasanovih dolgih listov plašče za dež. Liste namreč napeljejo na brezovo trto in ogrnejo lasanov plašč, kadar gre dež; voda odteka po visečih dolgih listih in ne pride do obleke. Važnejša je poraba lasanovega listja za posteljne žimnice.

Kakor z listjem »morske trave« (*Zostera marina*), polnijo tudi z lasanom žimnice, blazine in divane. Pravijo mu »afrik«. Leta 1906 meseca avgusta sem videl na veliki sečini na jugu od Klopnega Vrha ljudi, ki so »afrik« kosili, ga sušili, spravljali in pletli v debele vrvi.

č) Tajno- ali troskocvetke.

Navadni lesičjek (*Lycopodium clavatum*) ima dolgo, na tleh ležeče, plazeče, med mahove se ovivajoče steblo, ki je gosto opremljeno z ozkim listjem. Na stebli stoje valjasti plodni klasi, navadno po dva ali po trije skupaj. Na notranji strani vsakega krovne lista v klasu je okrogla mošnjica, v kateri se nahaja nebroj plodnih trosk, rumenih kakor žveplo. — Troske dajejo »čarovnično moko«, ki v plamenu s svetlim bleskom zgori, potem »otroško štupo«, s katero potrošajo matere póvejnim otrokom po vodi razjedene rane, da zacelijo; zato so dali Pohorci rastlini domače ime »ritobriš«. Iz lesičjeka samega delajo na Pohorju pečna omela. Drugi lesičjeki po Pohorskih gozdih so: hojčni lesičjek (*L. selago*) in ploski lesičjek (*L. complanatum*).

Cinovka ali zimska preslica (*Equisetum hiemale*) raste ob izvirkih in potokih senčnatih gozdov in požene iz podzemeljske korenike vsako leto po več zelenih, 60—130 cm visokih stebel, ki so, kakor postranske vejice, koleničaste in členate. Nekatera stebela nosijo na vrhu klasiče, kjer se razvijejo v mošnjicah na krovnih lističih plodne troske. — S cinovko snažijo in likajo kovinsko posodo, ker ima površna kožica ali tančica rastline mnogo trde kremenjakove kisline v sebi.

Prava ali orlova praprotna (*Pteris aquilina*) razpenja pod zemljo razvejeno koreniko, iz katere pribodejo pomladi na sprednjem koncu panog izprva v polževo črto zaviti, pozneje ploski in večkrat pernat praprotni listi, ali pravzaprav steblo-listi. Na spodnji strani peresc, in sicer ob njihovem robu, stoje plodne mošnjice s troskami. Na steblovem prerezu se vidi slika dvoglavega državnega orla, zato se pravi praprotni »orlova«.

Razen orlove praprotni je po Pohorskih gozdih še mnogo drugih praprotni. Ljudstvo jih imenuje »divja praprotna«. K praprotnim spadata tudi znana sladka koreninica (*Polypodium vulgare*) in jelenov jezik (*Scolopendrium officinarum*).

Mahovi. Koliko jih je po Pohorskih gozdih! Kdo jih more prešteti in natanko določiti? Le strokovnjak specialist! Mahovi rasejo v tesnih medsebojnih družbah in zadrugah, ki se razprostirajo na

mestih na dolgo in na široko. Naselili so se ali na tleh, ali po skalah, štorih, kladah in starih drevesih.

Neposredno mahovi človeku ne koristijo mnogo. (Stelja, suhi brezmaltni zidovi, paža med bruni.) Velikega pomena pa so v gospodarstvu prirode. Kjer je le trohica rodovitne prsti, že lahko prospeva mah. Če pa enkrat stoji, ne more voda več odnesti prsti izpod njegovih nog. Ker vzdržava prst vlažno, pospešuje prhnjenje in razpadanje kamenine pod seboj. Rtine njegovih stebelc trohne in njihova trohnina množi rodovitno prst. Na takšen način pomagajo mahovi delati prhljico. Pa še več. Majhne votlinice in majčkene prostorčki v mahovi blazini se napolnijo z vodo, kadar gre dež ali kopni sneg, vsako mahovo stebelce, vsak mahov listič in sploh vsak mahov del pa se obda z vodno kožico: mahovi zabranijo povodnje. Izpod mahovih blazin ne vidiš nikdar teči vode, če je še tako lilo in deževalo, blazine so popile vso podnebno vodo. Iz mahovih blazin po dežju voda počasi izpuhteva in napaja zrak s potrebno vlago. Slednjič zabranijo mahovi tudi v velikem odnašanje rodovitne prsti in zabranijo ali vsaj otežijo plazove. Največi mahovi so dlakokapovci (*Polytrichum*), sedje (*Hypnum*), zvedniki (*Mnium*) in že omenjeni šotovci (*Sphagnum*).

Izmed liščajev še omenim razen prejšnjih: islandski liščaj (*Cetraria Islandica*), ki raste med mahovi in služi za znani pljučni čaj, in jelenovec (*Cladonia rangiferina*), ki je tudi med mahovi in daje po severnih pokrajinah pozimi severnim jelenom potrebno pašo.

Glive. Višjih gliv je po Pohorskih gozdih zelo mnogo. Med njimi nahajamo plemenite in užitne, pa strupene in človeškemu zdravju nevarne.

Najbolj znane užitne glive so: smrčki ali čmrčki (*Morchella* in *Helvella*), medvedovetice (*Clavaria*), uhlji (*Cantharellus clavatus*), lisičica (*Cantharellus cibarius*), sivka (*Russula vesca*), golobica (*Russula lactea*), glivice ali snežnice (*Tricholoma portentosum*), blagva ali karželj (kajžrlj, *Agaricus caesareus*), goban, globanja ali kravša (*Boletus edulis*), gobanu podobni kraljič (*B. regius*) in bronovec (*B. aereus*), turk (*B. aurantiacus*), dedec (*B. scaber*), borovšnica (*B. bovinus*) in druge.

Iz vrste strupenih navedem: smrdljivo kužnico (*Phallus impudicus*) — baje ni strupena! — mušnico (*Agaricus muscarius*), belega prešiča ali mlečnika (*A. vellereus*), klavžeka (*Boletus erithropus*), satanca (*B. satanas*), črevljarja (*B. luridus*).

d) Gozdarstvo.

1) Rast gozdnega drevja. Kako hitro drevo raste na visoko in debelo in kedaj doraste, t. j. dospe na stopinjo najvišje popolnosti, na stopinjo, ko da posestniku največji dobiček, to je odvisno od vrste drevesa, od kraja, kjer drevo stoji (v senci ali na solncu, na vetru ali za vetrom, bližje doline ali višje na gori), od tal, kjer raste, od vlage v tleh in v zraku, od tega, je li poletje daljše ali krajše, in slednjič od načina, kako gospodar gozdari.

2. Gozdarjenje.

a) Način gozdarjenja.

V gozdarjenju razločujemo dva glavna načina: posekovanje in izsekovanje. Posekovanja se poslužujejo navadno le graščaki, izsekavanja manjši in večji kmečki posestniki, pa tudi graščaki.

Kdor posekava, ta podere na določenem oddelku vsa drevesa, stara in mlada, tudi grmovje. Gozd se podere do golega; kjer je stal, je po poseku golo posekališče, poseka, ali kakor na Pohorju, pravijo: »frata«. Izsekava pa tisti, ki podira samo večje in starejše drevje, manjše in mlajše pa pušča, da izpodraste.

Posek je umesten, če hoče posestnik v kratkem času dobiti mnogo lesa, recimo stavbnega lesa, mnogo plohov za žago, drv za kurjavo, za steklarnico ali za kuhanje oglja. Umesten pa je tudi tedaj, če se morajo za spravlanje lesa staviti ali vzdržavati dolge in drage vodne splovnice, delati dolge ceste in poti, napraviti dolge drče in druge za spravlanje lesa potrebne naprave. Ako bi se v slednjem slučaju gozd samo izsekaval, bi posestnik moral naprave za spravlanje lesa vzdržavati vso dobo izsekavanja, torej pravzaprav vedno. To bi spravlanje zelo podražilo; pri posekavanju pa se take naprave vzdržujejo za dobo posekavanja, potem se opuste.

Odpadki (vrhi, veje, hosta posekanega grmovja), ki ostanejo pri posekavanju v posekovju, se navadno sežgejo. To je zelo važno, ker se drugače v njih lahko zaplodi gozdnemu drevju škodljiv mrčes, zlasti nevarni smrekovi zalubnik ali knaver.

V požganinah (novinah) sade mnogokrat drvarji, oglarji in bližnji kočarji nekaj let krompir, repo, oves ali rž, šele potem se poseka na novo pogozdi. Včasih se pred pogozdenjem po travnatih posekah pase ali celo kosi. Predolgo se pa z obnavljanjem ne sme čakati, ker se poseke zmočvirijo (na vrhu), ali pa jih grmovje tako preraste, da se v njem mladje zaduši.

Tudi izsekavanje je pri nekaterih graščinah običajno. Za izsek določena drevesa dobe z ušesi male sekire pečat. V prejšnjih časih so nekatere graščine izsekavale v taki meri, da so s tem svojim planinam močno škodovala in si nekatere popolnoma pokvarile. Kar je bilo lepšega drevja, je padlo, ostalo je le krnljevo drevje in grmovje; grmovje pa se je često tako razrastlo, da ni pustilo mladja kvišku.

Jako razumno pa izsekavajo večjidel kmečki posestniki. Pri njih velja pravilo, da se smeta in celo morata na vsakem oralu podreti vsako leto po dve izsečni, t. j. najstarejši in največji drevesi. Pri takšnem, na podlagi večstoletne izkušnje slonečem izsekavanju se podira drevje v primerni starosti; posestniku ne zmanjka nikoli lesa, ker se gozd vedno sproti sam obnavlja in ne onemore nikdar. Takšnemu posestniku moramo verjeti, če ponosno pravi: »Les raste podnevi in ponoči; sekamo ga pa samo podnevi, zato ga nam ne more zmanjkati.« Pa je tudi v resnici Pohorcu, ki pametno gozdari, gozd neizčrpni vir dohodkov in blagostanja, bogat božji blagoslov! Gozd ne pozebe, v gozdu ne pobije toča, gozdu ne škoduje znatno ne ploga, ne povodenj, ne vihar. Skoraj celo leto, vsak dan, poje od zore do mraka po gozdu sekira in strže žaga, ne da bi se mnogo poznalo ali bilo gozdu celo na škodo. Posestnik pa spravlja s hlapci plohe na žago, vozi vrezani les k lesotržcu in sprejemlje od njega ljubi cvenček.

b) Gozdarji in gozdarsko orodje.

Pohorski gozdar ali drvar (»olcar«) preživi večjidel vse leto v planini. Male postave je, podsedene rasti, počasen v kretanju, redkih besed, pa pošten, dobrega srca in pohlevne narave. Navadno nosi dolge lase in dolgo razmršeno brado. Oblači se v domači hodnik, domače sukno in raševino. Na glavi ima nizek klobuk okrogleg oglavnice in širokih krajev pa črevlje, ki spominjajo na močne škornje usnjarjev. Za živež mu služijo vse leto največ dobro zabeljeni turšnji žganki, vmes polenta, poleg švicarski sir. Pije pa vodo. Le kadar gre s planine na kakšen opravke ali v cerkev, ga seka po gostilnah po več dni, v novejšem času žalibog pije tudi pogubno žganje.

Drvarji stanujejo po lesenih bajtah, leže na klopih ob stenah in kuhajo na odprtem ognjišču, ki stoji sredi bajte.

Navadno orodje Pohorskega drvarja in gozdarja je: dolga, na zobni strani okrožena ročna žaga, katero ve drvar kaj spretno vlačiti in voditi; velika sekira drvarnica, ki je nasajena na dolg

topor; manjša sekira-flóserca s kratkim toporiščem, cepin, znano orodje, s katerim vzdiguje, obrača in premika drvar plohe; železni klin; lesene zagozde; dereze ali krampižarji za črevlje, da more hoditi drvar tudi po polzkih plovnicah in stopati po polzkih deblih; krplje, s katerimi hodi drvar pozimi po snegu; ročne sani, na katerih vozi v zimskem času samotež drva k potom ali plovnicam (Glej sliko 1!), v prejšnjih časih so vozili tudi oglje, in sicer v vrečah.

c) Delo gozdarjev ali drvarjev.

Prvo delo, ki ga ima gozdar, je podiranje drevja. Prej ko nastavi žago, preudari, na katero stran naj pade drevo, da ne bo naredilo naraščaju preveč škode in da ne bo preteško spravljati lesa. Zdaj začne na rtini strgati žaga. Kakor nihalo pri uri teče zobati železni list v rokah dveh gozdarjev od desne na levo in od leve na desno sem ter tja. Na nasprotni strani se drevo nekoliko podseka, da se ne odčesne, žagi pa sledi v zarezi železni klin ali lesena zagozda, ki drevo vzdigne, nagne in — vrže. S hrupom in truščem pade orjak na tla in veter potegne od njega na vse strani, da zmaje sosednjemu drevju in grmovju veje in vrhe!

Podrto drevo se oklesti, potem razreže z žago na drobneje; smreke, hoje, macesni in bori se žagajo na stavbeni les ali na 4 m dolge plohe; javori, jaseni, jerebike i. t. d. na kolarski les; bukve, gabri i. dr. na plohe, za železniške prage ali za drva. Pri pomladnem podiranju se smreka mnogokrat olupi in skorja prodaja za čreslo ali porabi za streho drvarskim bajtam in kolibam.

S stavbenim in kolarskim lesom in s plohi ni potem nobenega dela več; les za železniške prage pa se še mora otesati, les za drva razklati.

Ti opravitki so poletno delo drvarjev, spravljanje lesa na pristopne kraje pa je delo za zimo. Kakor hitro zemlja zmrzne, odloži gozdar žago in seže po cepinu. Z njim premika in vlačí stavbeni les in plohe na določena mesta, Kjer je strmo, drči les navzdol, da vse poka.¹ Ko pa zapade sneg, se vpreže drvar v svoje ročne sani in vlačí na njih drva k potom ali h plovnicam. Po poti se potem zvozi poleti les z živino na lesotrzčevo stanišče ali k žagam, na severni strani tudi k Dravi. Les ob plovnicah (plohi, železniški pragi, drva)

¹ S širjih ravnin na vrhu in s takih krajev, kjer je samotežno spravljanje nemogoče, se les poleti zvozi z živino.

se pomladi, ko je obilo vode, splovi v dolino. Plavarji pa navadno niso pravi drvarji, temveč drugi ljudje, ki prihajajo v tem času v planino na zaslužek.

1. Pohorski drvarji. (Pozimi s sanmi.)

potem plavži in fužine v Meslinju in nad Vuhredom, dalje fužine v Oplotnici, vzelo se ga je še mnogo več.

Zaslužek drvarjev je obilen, posebno, če delajo na dogovor ali akord; takrat zasluži dober delavec po 6—10 K na dan.

»Sem olcarja 'mela
sem tolarje štela;
zdaj mlinarja 'mam
pa moko pekla,«

pravi narodna pesem.

Popisovati, kako se razrežejo in razdelajo v mnogobrojnih Pohorskih žagah — vsi potoki jih ženejo nad 400 — priloženi plohi, bi bilo odveč, ravno tako nepotrebno bi bilo popisati, kako se spravlja vrezani les od žag. Povedati pa hočem, da vrežejo vse žage na leto nad 150.000 m³ desák, štukov, stopničnikov, lat itd. in da se vzame iz Pohorskih gozdov na leto več ko 200.000 m³ lesa! Ko so se pa delale steklarnice (Rakovec, Oplotnica, Stara, Vivodova, Falska, Šentlovrenska, Ribniška),

č) Ogljenice ali kôpe.

Poprej zelo navadne, so sedaj ogljenice ali kôpe, kjer se kuha oglje, že redka prikazen. Ogljenice so večje ali manjše kôpe in se postavijo tako-le: Na ravnem mestu, ogljišču, se zažene v krogu v zemljo več kolov, ki se jim pravi prócepi. Prostor znotraj procepov se imeuje »srce«. Okoli prócepov se postavijo in zložijo nekoliko poševno (60°) za kôpo pripravljena drva, ki se na površju pokrijejo s smrečjem in prstjo. Zdaj se kôpa zažge in sicer na vrhu okoli srčnega žrela. Da dobiva ogenj potrebnega zraka in da les v kôpi pravilno ogljeneva, dela ogljar polagoma od vrha proti znožju z železnimi bodali v krovno plast odprtine in luknje (ogljjar »štera«), ki ostanejo tako dolgo odprte, dokler prihaja iz njih gost belosiv dim; če pa naznanja redek, moder in prozoren dim, da je les že zogljenel in da začne oglje goreti, zamaši ogljar polagoma luknje v krovni plasti. Ogljar mora toraj kôpo opazovati noč in dan, pri slabem in lepem vremenu, in ji streči, kakor zahteva. Kôpe navadne velikosti se kuhajo po 14 dni do 3 tedne, 1 m³ drv dà 5½—7 hl oglja

d) Plavna vožnja po Dravi.

Navzdol po Dravi se vozijo plavi (splavi) in plitke ali šajke.

Plavi so zbiti iz neotesanih smrekovih in hojevih debel ali iz stesanih brun od smreke in hoje. Dolgi so 18—26 m, predi 4—5 m, zadi 7—8 m široki. Vozijo se prazni ali obloženi z brzovjavicami, sohami, plankami, drvi ali koljem, redkeje z rezanim lesom.

Plitke ali šajke so štirioglate do 12½ m dolge, 5½ m široke, plitve ladije iz smrekovega ali hojevega lesa in veljajo 100—160 K. (Glej sliko 2!) V plitkah vozijo vsakovrstni rezan les, kolje, skodle, drva in čreslovino, v jeseni tudi sadje, zlasti jabolka. Če so prelahke, jih obtežijo z zidnim kamenjem, nižje Ptuja z brusi in rogaško slatino.

Plavi in plitke imajo predi in zadi dolga vesla, navadno po 4 ali po 6. Veslar na desni strani spredaj je vodja plovila, zato mora natanko poznati strugo; pravi se mu korman ali kormanoš, veslar poleg njega je njegov pomočnik. Veslar na desni strani zadi je zadnji korman ali zadnji plovec, tovariš poleg njega njegov pomočnik; obema je na skrbi, da ostane plovilo v rečnem toku.

Navadni čas za vožnjo po Dravi je poletje od aprila do oktobra. Vozijo le pri ugodnem stanu vode, ne, če je previsoka, pa tudi ne, če je preplitva. Koliko plavov in plitk se pelje na leto po Dravi, ni.

natanko znano. Ko še ni bilo Koroške železnice, se je cenilo število plavov na 1100—1200, število plitk na 700—800; plitk je sedaj mnogo manj, tudi število plavov se je skrčilo.

Prazni plavi in takšni, ki so obloženi z drvi, koljem ali sohami, se navadno ne vozijo dalje ko do Maribora ali do Ptuja; plitke pa gredo globoko na Hrvatsko in Slavonijo, na Srbsko, Romunsko in Bolgarsko mejo.

Pohorska plitka (šajka).

e) Kaj še daje gozd razen lesa.

Povedali smo že, da dobivamo iz gozda razen lesa še čreslovino, da pridelujejo po gozdnih novinah drvarji, ogljarji in bližnji kočarji krompir, repo, rž in oves in da pasejo tam posestniki svojo živino, da po mestih celo kosijo.

Omeniti nam je še raje in rajice za obročje, vitre, fižol in škopnato streho, trte za škopnato streho in trtne pletenine, vejnik za vino-grade in za živino (ovce, koze), listje in steljo za živino.

Iz ravnih leskovih vej in mladih brez delajo obročje za vinske stiskalnice, za kadi, čebre, sode in škafe; iz tanjših leskovih obročnic vitre za koše, jerbace in cene (cajne); leska, jelša i. d. dajejo raje za škopnato streho in rajice za fižol; z vlažnimi brezovimi trtami privezujejo krovci s pomočjo rajic škop na streho, iz brezovih in

vrbovih trt pletejo kripe za voze, koše, jerbace in cene. Jelša je dajala v prejšnjih časih vejnik za vinograde; odkar pa se zasajajo vinogradi z ameriškim trsjem, se je vejnik skoraj docela opustil. Jamovo, jasenovo, bukovo in gabrovo listje smučejo pomladi za živino, iz tanjših vej in mladik delajo v poznem poletju vejnik, ki ga obirajo pozimi ovce in koze.

Posebno važna pa je za kmetovalca stelja, ki mu jo daje gozd. Ob znožju in po krajih nižje lege služijo za steljo navadni gozdni odpadki, kakor suhe vejice, listje in igle, ki se z grabljami pograbiijo in zapeljejo domov. Tudi orlova praproť, ki se požanje, resje, ki se pokosi in mah, ki se pograbi, služijo po teh krajih za steljo, poleg tega tam pa tam drobno sesekane, tanke jëlšove veje. Po višjih legah pa nastiljajo živini skoraj izključljivo s smrečjem. Veye podrte smreke ali hoje zapeljejo na dom in jih doma na plohu z računom drobno sesekajo. Ker pa je teh odpadkov premalo, še okleščajo stoječe drevje do $\frac{1}{3}$ njihove visokosti in porabijo veje za steljo. To okleščanje pa drevju zelo škoduje. Okleščeno drevo raste veliko bolj počasi in les je mnogo bolj grčav, zato manj vreden kakor les neokleščenega, manj grčavega drevesa. Kmetovalec to sam vse dobro ve, pa iz stare navade klesti svoje smreke in hoje, kakor so jih klestili njegov oča, dedec in pradedec. Stelja iz smrečja in hojčja pa tudi ni najboljša, ker ne daje živini dovolj mehkega in toplega ležišča, ker ne popije toliko mokrote, kakor druga stelje in ker zaradi smole, ki je v njej, v gnoju in na njivi prepočasi prhni in razpada. Daj si tedaj dopovedati razumni čitatelj kmetovalec: Ne okleščaj svojih stoječih smrek nikar za steljo; nastiljaj, kolikor le moreš, z drugo in ne s smrečjo in hojčjo steljo!

f) Pogoždovanje.

Na mestu, kjer je stalo sekiri žrtvovano drevo ali vsaj blizu tam, mora vzkleti v nepredaljnem času iz tal mlado drevesce; sicer bo pri izsekavanju prej ali slej gozda konec, pri posekavanju pa se ti posekan gozd ne obnovi nikoli.

V določenih mejah skrbi sicer priroda za naraščaj sama. Seme naših iglavcev (izjemši tise) ima široko krilo (letanco), da ga veter lahko raztrosi. Tudi plodovi nekaterih listnatih dreves — javor, jasen, metlen — so krilati. Mnogo semena in plodov raznosijo ptiči. Seme ali plod pade v rahlo zemljo, kali in da mlado drevesce. Ko se zvali starec na tla, je potomec mnogokrat že iz zemlje, če pa ne, prišel bo prihodnja leta iz tal.

Kdor toraj umno izsekava, mu za naraščaj ni treba skrbeti, umetnega pogozdavanja njegovo gozdarjenje ne zahteva.

Drugače je tam, kjer se gozd do golega podere, kjer se posekava. Seveda raztrosijo veter in ptiči tudi po posekah mnogo semena in plodov, pa po solčnih golotah se tako hitro naselijo in prerastejo razna zelišča, trava in grmovje, da seme ali plod ne najde rahle zemlje; če je pa zadelo na rahlo prst in je v njej kalilo, ga zelišča in šuma v gneči zadušijo. Če pa je poseka senčna, se rada zmočvirji in v močvirju so zaradi premočene zemlje in zaradi močvirnega rastlinstva razmere za mladi naraščaj še neugodnejše. Poseke, vsaj večje, se morajo toraj umetno pogozditi. Jako priprost in hkrati zelo cen je tale način umetnega pogozdovanja, priporočljiv tudi onim večjim kmečkim posestnikom, ki posekavajo:

Ko se je spravil s poseke ves porabni les, se ostalo vršičje, veje in hosta prihodnjo pomlad kakega dne, ko ni vetra, sežge. Pepel se razgrne in zemlja z motiko prekoplje. Nato se v zrahljano zemljo med štori nasadi krompir ali naseje repa. V jeseni, ko je izkopan krompir ali popipana repa, se naseje ozimna rž, kateri se je primešalo smrekovega in macesnovega semena.¹ Ako se pa seje šele drugo pomlad, se vzame polovica ozimne rži in polovica ovsa z isto mero smrekovega in macesnovega semena. Oves dozori v jeseni, rž pa šele prihodnje leto. Žito je dve leti varovalo mlade smrečice in macesne; v tem času so si pa drevesca toliko opomogla, da jim rastlinje; ki se pozneje naseli po poseki, ne more več znatno škodovati.

Navedeno poljsko delo opravljajo po poseki, kakor smo že omenili, drvarji, oglarji in njih ženske, pa tudi bližnji kočarji se za to dobe.

Težavnejše in dražje je pogozdovanje po starih posekah, kjer je trava že močno prerastla in kjer se že šopirita ostroga in malinje. Tukaj se seje seme v plitve jamice, ki so se naredile z motiko, ali pa se sade dvo- do triletna sadike, vzgojene v posebnih drevesnicah za gozdno drevje.

Tako pogozdujejo navadno le veliki grajski posestniki.

Seme za pogozdovanje se dobi iz dobro razvitih posušenih storžev, ali pa se kupi pri kakem zanesljivem semenotržcu.

Majhno gozdno mladje je treba skrbno varovati živinskega gobca in parklja, isto tako kose, to se pravi, po pogozdenih posekah se ne sme niti pasti niti kositi. Pozneje se morata po obnovljenih gozdih trebiti breza in bukva.

¹ Na 100 l rži pride 3 l iglavčjega semena.

g) Gozdne živali.

Navedli bomo le najznamenitejše, v kolikor kažejo Pohorskih posebnosti.

Jež je v Pohorju navadna žival.

Gozdna rovka (špičmuh) je najmanjši sesavec na Pohorju, ker ni dokazano, da živi tukaj tudi še manjša rovka pritlikovka. Telo gozdne rovke meri brez repa $6\frac{1}{2}$ cm, repič sam je $4\frac{1}{2}$ cm dolg. Zgoraj je rjasto ali začrnelo rjava, spodaj sivkasta. Glava se konča v dolg tanek rilček, zobje so ostri kakor šivanka. Živalica živi po krtovih in mišjih rovih in pobira raznovrstne žuželke in njihove ličinke, skoči pa tudi miši na vrat, ji ga preje in glodavko polagoma požre.

Divja mačka je s Pohorja že izginila.

Ris, ljut ropar mačjega plemena, je večji kakor pes srednje velikosti (brez repa okoli 1 m dolg), temno rumen z dlačnim čopičem na uhljih in kratkim, nekoliko košatim repom. Ris je bil v prejšnjih časih navadna zver na Pohorju, zdaj ga pa ni več. Stari ljudje so v moji mladosti pripovedovali, da je pepelnjak (človek, ki pobira pepel) vzel risinji mladiče in jih stlačil v brento ter nesel domov. Mladiči so v brenti cvilili. Cviljenje pa sliši starka in začne zasledovati roparja. Z največjim naporom ji je mož v silnem strahu utekel in se otel.

Lisica je po vsem Pohorju doma.

Pred 60. leti se je volk nahajal po vsem Pohorju, prikazal se je zdaj tu, zdaj tam. Moja starejša sestra Kuna Jeršič, ki je leta 1905. umrla, ga je še videla, kako je metal in trgal ovce. Gospod dr. Turner mi je pravil, da je v njegovi mladosti na njegov dom (nad Planico) prišel volk nad svinje, pa jo je moral popihati: svinje so ga kruleč napadle in pregnale. Pohorski domačini še zdaj radi kažejo jame, v katere so njih predniki lovili volke.

Slivniški občinski predstojnik Komaner mi je pripovedoval, da je pomladi l. 1820. šel l. Hlapčič, kovač v Hočah, kupovat na Pohorje oglja za svojo kovačnico. Ko se vrača domov, najde v debeli, votli bukvi pod Sv. Arehom 5 mladih volkov; vzame jih s seboj. Štiri razdeli med kmete na Hoškem Pohorju, enega pa prinese domov. Ko izve, da plača Hausampaška graščina za vsakega volka 12 gld., za vsako volčico 25 gld. nagrade, pobere med kmete razdeljene mlade volke in jih zanese s svojim volčkom vred v graščino Hausampaher, kjer so mu izplačali za nje mastno nagrado. Prihodnjo zimo se

preskrbi s tremi puškami, kupi za 5 gld. staro kljuse, ga ubije ter zavleče v bližnji Komanerjev gozd volkom za vado. Dve noči čaka s tremi puškami zastonj na volke. Ko pride tretjo noč o polnoči — do polnoči je godel, ker je bil godec — zopet čakat volke, ni bilo v Komanerjevem gozdu ne mrtvega kljuseta ne volkov več; volki so bili kljuse požrli, potem pa s polnim želodcem odšli, ne da bi čakali na postrežljivega kovača Hlapčiča v Hočah, ki je imel za nje pripravljene tri nabasane puške.

Medved. Kosmatinec medved je izginil iz Pohorskih gozdov pred kakimi 100 leti. Pri nas so pripovedovali stari ljudje, da je hodil kocasti mrmrač poleti na njive oves smukat, poleg tega pa je ubijal posestnikom živino. Prišedši na njivo, kjer je zorel oves, je sedel medved na zglavju njive na tla, drčal je po zadnjici proti znožju njive, zbiral in pripogibal s prednjima tacama latje h gobcu ter smukal z latja zrnje. Ko je pridrčal do znožja, je šel zopet na zglavje in je iznova začel svoje škodljivo delo. Če je bil oves že požet in snopje zloženo v kôpe, je trgal kôpe in zobal s snopja zrnje. Kmet, ki mu je bil medved pri ovsu že naredil veliko škode, je nekdanj grdo prekanil kosmatinca. Poleg ovsene kôpe, ki je stala na strmi njivi nad globokim prepadom, postavi kmet vozico (voziček z dvema kolesoma) in jo rahlo priveže na količ. Ponoči pride medved oves smukat. Da bi lažje došel do zgornjih snopov v kôpi, stopi kosmatinec na vozico. Pa o joj! Jedva sede na voziček, se tanka trta, s katero je bil privezan, pretrga, voziček z medvedom pa pride v tek in smučí kakor veter navzdol. Kosmatinec pade v globok prepad. Ubil se ni, pač pa je omamljen obležal v globočini. Brez zavesten leži nekoliko časa v prepadu. Ko se sčajma, vstane, pogleda vozico, jo zgrabi s sprednjima tacama ter na drobno razbije, potem odide. Na tisto njivo ga ni bilo več!

Posestnik Studenčnik v Podplanini (Sv. Jungerta) je ustrelil, po poročilu starih ljudi, ponoči na junčka, ki je ušel iz hleva in se je pasel na njivi, misleč, da je bil medved.

Jazbec sega na Pohorju tako daleč navzgor, kakor daleč so stalne naselbine. Podnevi leži v svoji votlini, ali pa se greje pred votlino na solncu, ponoči gre za hrano in žre mlade zajce, mlade tiče, tičja jajca, kače, žabe, žuželke, polže, črve, v jeseni sadje in razne druge plodove in korenine, posebno rad ima koruzo. Pozimi spi zimsko spanje.

Kuna belica, tudi domača kuna in kuna zlatica ali gozdna kuna se nahajata kakor drugod, tudi na Pohorju.

Velika podlasica (ali hermelin) je poleti rjava, pozimi pa bela kakor sneg, samo konec repa je črn. Nahaja se samo ob znožju Pohorja; beli pravijo »nevestica«.

Navadna podlasica živi povsod.

Vidra se nahaja po vsem Pohorju od znožja do vrha in hodi iz jarka v jarek ter preide celo hrbet.

Kuna belica, kuna zlatica, velika podlasica in vidra dajejo dragoceno kožuhovino, manj vreden je kožuh dihurja, jazbeca, volka, lisice, divje mačke, risa in medveda.

Divji prašič, ki je po barvi črnosiv in večji od domačega prašiča, je bil baje prej tudi na Pohorju. L. 1907. se je bil zatekel od nekod mlad divji prašič v Framske in Slivniške gozde. Lovec Slivniške graščine ga je pozimi ustrelil; tehtal je čez 100 kg.

Star možakar, Pohorski domačin, mi je to-le pripovedoval o divjem prašiču in medvedu:

Logar opazuje, kako je dražil medved divjega prašiča. Dasi je bil divji prašič zarit v blato in listje, so ga vendarle nadlegovale muhe. Odganjal jih je s svojim repičem, kolikor se je dalo. Medvedu, ki je blizo stal, se je zdelo smešno, kako prašič z repkom maha. Stopi bližje in začne s prednjo taso ščegetati prašiča. Prašič kmalu zapazi, da zdaj niso muhe, ki ga nadlegujejo in dražijo. Srdit vstane in se hoče nad zlobnim medvedom maščevati. Ali medved zbeži in se reši na bližnjo debelo bukvo, ki je bila na deblu gosto obrasla s kresno gobo; kakor po stopnicah je prišel medved na drevo.

Prašič gre zopet na svoje ležišče, medved pa se spusti z bukve na tla, hlača za prašičem in ga vnovič draži. Prvi prizor se ponovi. Ko se spusti medved drugič z drevesa in gre za prašičem, stopi logar k bukvi in naseka gobove stopnice, da so se le malo in rahlo držale debela. Nato stopi na stran. Kmalu zopet pripodi prašič medveda. Kosmatinec hoče urno kakor poprej zbežati po stopnicah na bukvo. Pa o joj! Stopnica za stopnico se odtrga in medved telebne na tla. Divji prašič pa ga obdeluje z dolgimi čakani. Dasi se medved brani, jo je vendar strašno skupil. Po ljutem boju sta odšla prašič in medved, vsak je imel dosti. Odšel je tudi logar in rekel sam sebi: »Danes nisem pripravljen, da vama, grduna, posvetim, pa se že še srečamo.«

Srna, ta lepa in lahkonoža prežvekovalka, se je v zadnjih treh desetletjih pod varstvom velikih posestnikov na Pohorju zelo pomnožila. Prej že precej redka, je zdaj navadna divjačina in se hodi past tudi že na travnike, deteljišča in njive nižjih pasov Pohorskega pobočja.

Da so živeli na Pohorju tudi jelen, divji vol in tur, o tem ni dvomiti.

Gozdni zajec se nahaja po vsem Pohorju od znožja do vrha. Tudi nekoliko manjši, temnooki planinski zajec, s krajšimi uhlji, se dobi včasih na Pohorju.

Veverica, »opica naših gozdov«, je po vsem Pohorju doma, sivi polh se nahaja po bukovju, rujavi podlesek ali smrekarica po leščinju, rujavkasta gozdna miš po gozdnih robih, bobra pa so že pred davnim časom pregnali z bregov Drave in večjih potokov.

2. Ptice.

Kragulj (kokošinjek), skobec, kanja (mišur, mišar), gozdni sokol so tudi na Pohorju znane roparske tice.

Da se nahaja velika uharica tudi na Pohorju, sem dvomil; izvedeni lovci pa so mi zagotavljali, da so jo že ustrelili, vendar je redka. — Pogosto pa so na Pohorju: mnogo manjša gozdna uharica in kakor kalin velika pritlikovna uharica.

Izmed sov brez pernatih uhljev imenujem: kraguljevo sovo, pegasto sovo, katera rada pride k hišam, velikega gozdnega čuka, navadnega čuka, ki je rad blizu človeških bivališč, in vračevo sovico, ki ni večja od strnada, pa je zelo pogumna in lovi tudi podnevi, posebno v temnih gozdih.

Plezavci so zastopani po veliki črni žolni, po detelju in njemu podobni sivi žolni, po veliki, srednji in majhni pisani žolni, po vijeglavki in kukavici.

Vpijate zastopajo lepa zlatovranka, krasni vodomec, čopasti vodeb, kričeči hudournik in velikooki kozomolz.

Pevci imajo na Pohorju zastopnike vseh skupin in plemen. Nahajajo se: raznovrstni tankokljuni, debelokljuni, senice, drozgi, zobokljuni in velikokljuni; izmed zadnjih se včasih najde tudi še pravi krokar ali vran, navadni pa so siva in črna vrana, šoja, po višjih gozdih črnopegasta šoja jelkovka.

Iz rodu golobov so po Pohorskih gozdih. golob obročkar, golob duplinar in navadna grlica.

Kokošjega plemena so: divji petelin, ruševcec (ali škarjevec). Polutani med divjim petelinom in škarjercem se imenujejo srednji petelin ali rakelj. Jereb, tudi leščarka, gozdna ali rdeča jerebica, je zelo razširjena ptica. — V nižjih legah so jerebice, po njivah med žitom poleti prepelice. Ob znožju Pohorja goje po nekaterih krajih (Slivnica) navadnega fazana.

Izmed močvirnikov je stržeči kosec po travnikih navaden tič, na svojem potovanju padejo v Pohorske gozde nekatere sluke (kljunaci), najčešče velika gozdna sluka; opazovali so tudi že, posebno ob vodah v znožju, čaplje, žrjave, štorklje, pribe, po-

brežnike, povodnike, žvižgovce in druge. V mojih mladih letih so našli ne daleč od naše vasi ob gozdnem robu v jeseni onemoglega žrjava.

Iz reda plavaric valijo ob znožnih vodah manjše in večje vrste rac; mali ribič pride tam pa tu obiskat ribnike ob znožju, divja gos se zaleti na potovanju včasih v Pohorske gozde. Ko sem bil še doma, smo vsako pomlad in vsako jesen po večkrat videli divje gosi in žrjave, ko so v dolgih ravnih vrstah visoko nad našimi glavami leteli v svoje določene kraje.

3. Plazivci in krkoni.

Modras, ki mu na Pohorju pripisujejo petelinov greben na glavi in ki se ga po pravici silno boje, je kakor palec debela blizu 1 m dolga kača z rožičkom na nosu in s temnim, na obeh straneh zobčastim trakom po hrbtu. Nahaja se na vzhodni in južni strani po solnčnem pečevju in po solhčnih grobljah. Modrasu podobnega, tudi strupenega gada, brez rožička na nosu, na Pohorju ni.

Smuklja (*Coronella austriaca*) je po barvi zelo podobna gadu in se pogosto z njim zameni, pa je mnogo tanjša in krajša in ima manjšo glavo. Strupenih zobov nima. Smuklja žre martinčke in slepiče.

Kockovka ali štirjaščnica. (*Coluber tessellatus*) je dolge glave in po barvi zelenkasto črna s črnimi kvadratičnimi pegami. Živi ob vodah in žre ribe. Videl sem jo ob Dravi nad Mariborom.

Gož (*Coluber Aesculapii*), največja kača naših krajev (dolgost 125—190 cm), je debela kakor grabljišče ter po barvi zelenkasto črna. Gož rad spleza na drevo. Pri žagah sem ga mnogokrat videl.

Zeleni kuščar živi po solnčnih krajih, manjši navadni kuščar po gozdnih robih, martinček po skalah, pečinah in zidih, slepec po gozdih in travnikih. Kuščarji love različne žuželke, zlasti muhe, slepec pa gole polže in deževne črve. Kuščar ni nobeden strupen, tudi slepec ne.

Izmed žab so na Pohorju: rega ali božja žabica, zelena žaba, urh ali rajhten, rjavi tomažek ali vscane, tudi sekulja (po senčnatih bukovih gozdih), pobič (po mlakah) in strniščnica (po gozdih, njivah in vrtih); izmed krkonov: navadni krkon in močerad ali deževnik; črnega močerada nisem nikjer opazoval.

4.) Ribe.

Postrv, ali natančneje potočna postrv, oživlja na Pohorju vsak le količkaj večji potok in se goji v graščinskem ribniku kneza Windischgrätza v okrožju izvirnikov Lobnice, južno od Klopnega Vrha.

V nekatere potoke na severni strani so zasadili pred kratkim časom ameriško postrv mavričnico, ki baje hitreje raste ko naša.

Drugih rib po zgornjih in srednjih delih Pohorskih potokov ni, pač pa jih je mnogo v Dravi in nekaj po spodnjih delih potokov. Najnavadnejše Dravske ribe, ki se zaletijo tudi v njene večje pritoke, so: ostriž (Flußbarsch), kapljíč (Kaulbarsch), menek (Aalrute), som (Wels) je redek, krap (Karpfen), mrena (Barbe), linj (Schleihe), karas ali plosk (Karausche), klen ali belica (Laube), mali klen (Ellritze), zlatoočica (Saibling), platničica (Frauenfisch), vogrica (Zärthe), podplat (Nasenfisch), lipan (Äsche), debeloglavec (Dickkopf), solač (Huchen), ščuka (Hecht), čik (Schlampeitzger), kačula (Neunauge), piškur (Flußspricke).

5. Mehkužci.

Gozdnih slinarjev (črnih gozdnih polžev) je vse polno. Po vrtilih in njivah živi mnogo manjši belkasti njivski slinar, ki rastlinam mnogo škoduje. Kamor ti njivski slinar sili, tam natrosi pepela.

Veliki vrtni polž se nahaja po grmovju, ob gozdnih robih in po vinogradih in muli nežne mladike in sveže listje. Da bi ga jedli, Pohorcem ne pride na misel.

Razen imenovanih treh je po Pohorskih gozdih, travnikih in njivah še več vrst polžev, ki so pa mnogo manjši.

V spodnjem delu nekaterih večih Pohorskih potokov živi rečna školjka.

6. Členarji.

Rjava mravlja (Formica rufa), ena izmed večjih domačih mravelj, si dela po črnih (iglavih) gozdih iz suhih igel, suhih vejic in njih delov, iz skorjinih luskin in drugih drobnih gozdnih odpadkov mravljinjeke, ki so na znožju po 3 m široki, do 2 m visoki in po več sto let stari. Iz takih mravljinjekov dobivajo ljudje mravljinarji »mravljinja jajca«, to so namreč mravljinje bube, s katerimi pitajo tičarji v kletke zaprte ptice žužkojede. Neki Mariborski trgovec mi je pravil, da je dobival v prejšnjih letih s Pohorja na leto po 40—50 hl mrav-

linjih, bub, za katere je izplačal mravljinarjem po 1600—1800 K denarja. Zdaj so po Pohorskih gozdih veliki mravljinjeki že redki, Pohorski mravljinarji hodijo v novejšem času nabirat mravljinje bube v obširne gozde v okrožju Golice na Štajersko-Koroški meji.

Škodljiva borova grizlica (*Lophyrus pini*), se do sedaj še ni nikjer na Pohorju pojavila v večjem številu.

Velika lesna osa (*Sirex gigas*) je sršenove velikosti in barve, pa bolj vitka je in telo ji je valjasto. Samice imajo na koncu zadka dolg sveder, s katerim vsajajo jajčica v smreke in jelke. Ličinka živi po več let v smrečini ali jelkovini; mnogokrat izleze iz nje šele iz ploha, bruna ali vrezane deske, včasih šele iz mize, stola, omare ali kakega drugega mizarskega izdelka.

Škodljivca smrekov prelec ali mniška in borov prelec (*Liparis monacha* in *Gastropacha pini*) se na Pohorju še nista prikazala v takem številu, da bi bila škodovala.

Smrekov zalubnik ali pisar, na Pohorju knaver (*Bostrichus typographus*) je črnorjav, kakih 5 mm dolg hrošček valjastega telesa in živi za skorjo smrekovega debla, najrajše takšnih dreves, ki boleha. Da se ne zaplodi in preveč ne pomnoži nevarni škodljivec, se morajo vsi ostanki podrtih smrek, vse smrekovo drevje, ki ga je veter podrl ali sneg polomil ali ki boleha, takoj spraviti iz gozda ali pa na mestu sežgati.

Na Pohorju najdeš tam pa tam lepega, modrosivkastega in črnožametastega, neškodljivega planinskega rogina ali kozlička (*Ceramix alpinus*).

Pod kamenjem in za skorjo starih štorov živi po solnčnih krajih evropski ščipavec, ob potokih velike suhe sečerja, po grmovju navadni klop ali klešč, po tekočih vodah potočni rak, po stoječih konjska pijavka, v rahli zemlji navadni podzemeljski črv.

(Dalje prihodnjič.)

Mangrtska skupina.

Spisal dr. H. Tuma (1911).

(Dalje.)

VI.

M

angrsko skupino sem bil od južne strani predelal precej podrobno čez poletje 1909 v spremstvu najboljših domačih poznavalcev planin in gora. Vendar sem naletel pri predelavanju iste skupine od severne strani na negotove točke,

posebno, ker sem tekom zime prečital delo profesorja Gstirner-ja, ki se v marsičem ni vjemalo z mojimi na novo pridobljenimi podatki.

Prepričal sem se konečno, da ni mogoče ugotoviti gorskih imen drugače, nego da se prehodijo vrhovi in doline iz vsake občine ven posebej in da se stopi na vsak vrh posebej. Dognal sem, da so imeli prebivalci sosednih občin v Julijskih Alpah tako malo stika med seboj, da pastirji čez meje ene občine niso poznali imen, nego le na svojih tleh. Imena za mejne vrhove so ali dvojnata, za vsako občino posebej, ali pa se križajo in postanejo negotova. Prebivalci občin Log, Rateče, Bela Peč in Trenta so občevali med seboj le malo in čez glavne prehode, dočim so pasli docela ločeno eden od drugega po gorah in dolinah: vsaka občina je imela svoja imena. Ko se je bila kozja paša razširila, so pastirji revnejših občin, kjer je bilo več koza in malo govedi, pasli po vrhovih tudi čez mejo in posebno radi na hladni severni strani sosednih občin, dočim so prebivalci občin, kjer je bilo več govedoreje, pasli po dolinah in nižjih pobočjih gora; zato pa ti nimajo imen celo na lastnih tleh za visoke vrhove ob meji. To velja posebno za nemško občino Weissenfels. Pastirji iz Loga in iz Rateč, ki so imeli obilo drobnice, imajo nasprotno med sehoj za mejne gore često dvojno ime.

Manjkala sta mi v svrhu konečnega predelavanja Mangrtske skupine proti Predelu doli dva vrhova, in sicer Visoka Špica (2159 *m*) nad nemško Mangrtsko kočo in Razór (1558 *m*) nad Rabeljnom. —

Dne 1. avgusta 1911 sem odrinil v spremstvu znanega vodnika Ivana Černuta, vulgo Voznika, iz Loga zjutraj po 5 uri ob globokem debru Predelice po stezi čez Korita na Predelsko cesto do malo pred 6, in potem do mostu čez Mangrtski potok do 6 ure 10 minut. Ob mostu je zaviti v Mangrtsko dolino po zaznamovani poti nemškega planinskega društva. Vreme ni bilo kazno.

Čutil sem južni veter že po težki hoji in nenavadni žeji. Turist na visokih Alpah začuti na sebi vso razliko presnavljanja krvi ob čistem severnem vremenu in nasprotno ob zaduhlem južnem, dasi bo pri tem mnogo individualnega. Jug začutim takoj, ker mi postane sapa težja, ker se močno potim in me žeja. Take dneve se mi zahoče žganja, četudi ga sila redko pijem, vkreber sploh ne. Ob čistem vremenu imam navadno minimalno potrebo po hrani in pijači, prav nič po alkoholu, pri tem pa zdržema, brez odpočitka lahko hodim še tako naporno do 5 ur in več. Ob južnem vremenu me pot, žeja in lakota omagajo, često že prve tri ure, da moram

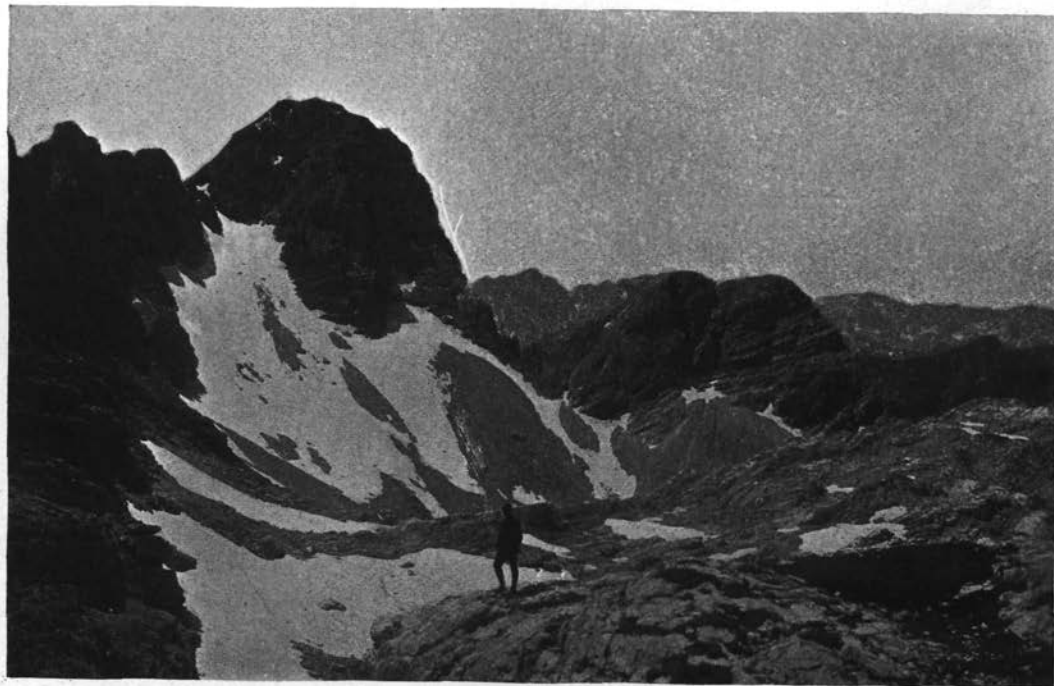

Grintavci (od Vodice).

Fotogr. B. Brinšek.

Pihavec

Splevta

Pihavec (2414 m)

Fotogr. Jos. Kunaver.

iskati počitka. Uhodim se potem še-le proti poldnevu. Najslabše vpliva name vreme ob južnem vetru, kadar je obenem solnčno. Ako turo pričnem take dne zjutraj zarana, se mi život udela, preden jame solnce pripekati, tako da normalno hodim; ako pa take dneve grem na turo, ko je solnce že izlezlo, tedaj me južno vreme in solnčna gorkota omamita tako, da skoraj nisem za nič ter se moram siliti, da turo izdelam. — Tak dan sem imel tudi na svoji turi na Visoko Špico.

Mangrtska dolina je odprta in solčna in se položno dviga proti severo-vzhodu. Na desno gorigrede je gozdnati hrbet Planje (1553 m), na levo se prekorači najprej razdrta grapa »V Žlebu« (na zemljevidu napačno imenovano Sindoutal, ki velja le za gorenji konec doline med Vršičem in Grintavcem), potem se pride pod strmim zadnjim nosom Vršiča do sirarnice. Na sever se nato dviga škednjasto Stožje, na levo okoli njega pelje steza na sedlo, ki se imenuje po domače Nad Stožjem. Sedlu tudi Nemci pravijo Tožasattel, očitno pokvarjeno iz slov. Stožje. Ložani so tod čez svojčas mnogo pasli na Koroško stran v Krnico; zaradi tega je tudi ime za pot splošno v rabi: »Čez Stožje«. Malo od sirarnice naprej vede druga steza na desno ob Stožju po grapi, ki se imenuje Drendolič, do istega sedla. Tudi tod čez so gonili Ložani svojo drobnico.

Dalje proti vzhodu sta dve Ruševi Glavi: Mala Ruševa Glava, 1922 m, ločena po raztrgani grapi do vrha od Velike Glave. Konec Mangrtske doline se izteka v dveh grapah. Eno na levo imenujejo Ložani Beli Potok, iz katerega vede lovska steza čez Škrbino 1669, nemški »Im Schlüchtel«, dočim je profesor Gstirner, dasi tudi domačinom razumljivo, to škrbino imenoval Gamstalscharte. Drugo, skoraj vzporedno grapo je imenoval profesor Gstirner Buchergraben, kateri vede mimo Skale, 2122 m, na nemško stran v Koroško. Tega imena nisem mogel zaslediti, ni med Nemci ni med Slovenci domačini; poznajo ga pa nemški lovci. Hodí se po zaznamovani poti do konec z drevjem obraslega pobočja pod Sedelcem, 2030 m, ki ga nemški domačini imenujejo Remschentalscharte. Tod je kreniti na levo na Sedelce.

Na Visoko Špico se pristopi ali iz nemške Mangrtske kočé naravnost proti severu ali pa iz Sedelca po zaznamovani stezi, ki vede okoli dvojnega vrha in pod Malimi Špicami do škrbine V Plazèh ali V Jeziku (Lahnscharte).

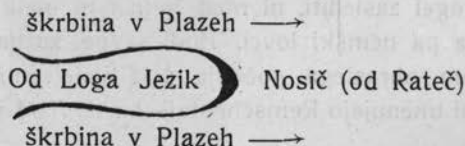
Pristop na Visoko Špico je mogoč od več krajev. Pleza se po strmih drnastih grudah, mestoma po precej gladkih laštah, kjer bi dobro služile ali dereze ali pa plezalke. Z Voznikom sva opravila

brez vsake priprave v okovanih čevljih, ker so težave le tu pa tam. Na Sedelce sva stopila ob 9 uri, na vrh Visoke Špice ob 9 uri 30 minut. Krasen je razgled v Remšendol, na Mangrtsko planino proti Predelu in na Mangrt.

Od Visoke Špice doli proti jugu je raztrgana grapa, zgoraj suha, v Naklu. Tako se imenuje tudi potok v dolnjem delu grape, ki teče mimo ovinka Predelske ceste v Koritnico. Pod Tamarjen je precej širen gozd llovec, zadnji njegov vrh tik Méšnovka. Vrh Visoke Špice je gosto porasel s travo in je nekdaj imel, kakor tudi Male Špice, mnogo očnic. Sedaj se le malokatera najde, ker so ti vrhovi preblizu dobro obiskovane Mangrtke koče. Najprej izgine očnica tam, kjer se je opustila paša drobnice. — Četudi so turisti in trgovci poruvali mnogo teh rastlin s koreninami vred, je po mojem opazovanju glavni vzrok, da očnica tako gine iz naših gor, ta, da ji manjka ovčjega gnoja. V kotu nad Kobaridom to rastlino imenujejo trosnico zaradi tega, ker se nje seme trosi vidno za sledovi ovčjeka.

Na vrhu sva posedela dobro uro ter še enkrat pregledala vrh za vrhom od Mangrta do Predelske Glave. Kakor Voznik sigurno pozna vse mejne vrhove, tako ni že več gotov za imena na Rateški meji, kakor za Bukovnik in Forko. Le za Moriško Planinico, ki je naravnost doli pod Visoko Špico, dobro ve, ker so do tje okoli Bucherspitz pasli tudi Ložani.

Mangrt je dobil dežno kučmo in treba je bilo podvzitati se doli. Ubrala sva najkrajšo pot. A ker nisva imela vrvi in se nama ni poljubilo preobuti čez plati plezalk, sva posamezne stopnje prav težko zmagala. Krenila sva po stezi okoli Visoke Špice in nad Mangrtsko planinsko kočo na Jezik. Jezik se imenuje travnato teme vršiča, ki je iz Rateč lepo viden, med dvema škrbinama v Plazeh. To teme ima res obliko jezika tako-le:

Jelo je rositi. Ločila sva se ter hitela vsak na svojo stran: jaz po vzhodnem plazu navzdol, Voznik pa mimo Mangrtske koče na Stari Tamar in čez Uhoj na Predelsko cesto proti Logu nazaj.

Deževno vreme je trajalo par dni, tako da sem moral čakati v Ratečah; potem sem od 16. do 19. prehodil severno stran vrhov nad Remšendolom ter bil 19. avgusta čez Predel zopet v Logu nazaj. Nameraval sem v Koritniško kočo pregledat južne pristope na

Mangrt in iz Konca črez Koritniški Mali Mangrt in Planjo na Veliki Mangrt. Vreme dne 19. pa se mi je zdelo premalo zanesljivo. Porabil sem zato nedeljo 20. avgusta dopoldne, da pregledam Predelske Glave.

Od Hermanove trdnjave in od nove Predelske trdnjave se dvigata dve panogi kosmatih, rušnatih glav, ki se združita v Hlebca 1816 *m*. Med obema sohama (Zinken) je grapa Grjuda ali Horjuda. Vzoredno z njo, višje gori zelenemu jarku podobna je grapa, ki se vleče proti severu na Koroško stran ter se imenuje Razòr.¹ Po glavah in dolih je bila enkrat dobra paša; pod vrhom 1647 *m* so imeli pastirji svojo bajto za sirarnico. Ta vrh se imenuje še danes »Nad Bajto«. Vzhodno mimo tega vrha vede škrbina iz Grjude v Krničico na Koroško stran, zahodno pa Razor do pod krnast vrh 1538 *m*. Od Hermanove trdnjave do Hlebca se vrste tri rušaste Glave. Najvišja je imenovana Vrh Glav. Glavi podobni rob Malega Hlebca se imenuje Glava nad Brlogom, zareza med obema glavama »V Brlogu«. Nekdaj je peljala od Predelske ceste vrh Glave in v ožino pod Glavo, imenovano v Muži², dobra pastirska steza.

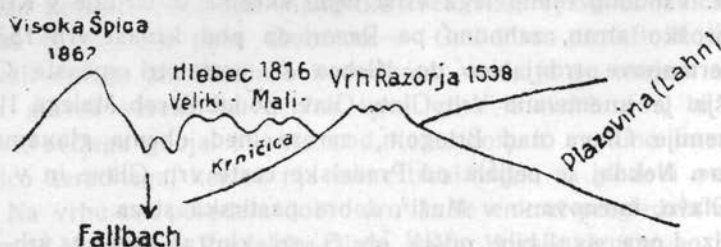
Iz Loga sva bila odšla ob 5. uri zjutraj ter na vrh Bajte stopila ob 7. uri 20 minut. Pot je sedaj vsa z ruševjem zarasla, da se komaj more skozi goščo. Gorenji del Grjude in Razòrja imata še danes lepo sečno travo. Odkar so pa Predelcem kože prepovedali — in sedaj tudi zaradi vednih vojaških vaj — skoraj nič ne pasejo; moški hodijo v Rabelj v rudnike. — Pod Razòr na Koroški strani sva dospela ob 7. uri 40 minut. V Krničici je bila nekdanja planina »V Prodeh«, katero mi je nemški vodnik Miha Filafer iz Rabeljna imenoval »Kleine Krnitz«, po starem pa »Beim Tamer«, dočim je Vraško Planinico (Törleraibl) imenoval v gorenjem delu Grosse Krnitz. Danes je Krničica močno posuta s prodrom in kršjem. Posebno se podira izpod Hlebca, Skutnika in Grintavca.

Orjaška plazovina od Rabeljna naprej proti Predelu je priča, da so morale biti Predelske Glave do Razorja mnogo višje in krnaste; polagoma so se posule in odvalile po plazovini doli. Razdorno delo prirode se tembolj opazuje še danes na severni strani vrhov od Hlebca do Grintavca; povsodi zapaziš sveže sledove odtrganih skal in kamenih plazov. Pod Hlebcom po mahoviti pečini vro močni studenci, ki se kmalu izgube v produ Krničice.

¹ Pravi naglas je Razòr; tako se naglaša tudi vrh nad Kranjsko Goro (ali Razòra) in prehod iz Tolmina v Bohinj.

² Muža (molža) pomeni Melkplatz. Kjer so se ovce in kože molzle na vrhovih, tam se navadno naleti na ime muža ali mužec. Ljudska etimologija seveda iz tega večkrat napravi mõžec ali mõžic.

V Rabeljnu sva bila že ob 8. uri 10 minut dopoldne in sva brez jela in odpočitka odrinila po Predelski cesti nazaj. Pregledala sva iz ceste vrhove nad Rabeljnom, katere vse skupaj Nemci imenujejo Lahnsplitzen, dočim imajo Slovenci imena za vrh za vrhom in sicer: Predelova Glava 1618 *m*, Laštanovec 1658 *m*, Vrh Bajte 1647 *m*, Vrh Razorja 1538 *m*, Mali in Veliki Hlebec 1816 *m*, Visoka Špica 1867 *m* (napačno v zemljevidu Hlebec), Skutnik 1878, Veliki in Mali Grintavec 1934 *m* in 1923 *m*. Ko se stopi iz Rablja, so vidni po vrsti: Grintavec, Skutnik; ko se prekorači Fallbach, pa: Visoka Špica, Hlebec in Vrh nad Razorjem tako-le:

Cesta nad Rabeljnom proti Predelu ima počrez 10% naklonine in je pozimi razpostavljena obilnim snežnim plazovom s Predelskih Glav do Razorja.

Ob 9. uri 20 minut sva stopila v krčmo Bugarinovo na Predelu, kjer sva se nekoliko odpočila in okrepčala. Tu vidiš sem in tje turiste, mnogo vojakov iz posadke, božjepotnikov na Sv. Višarje, ob sobotah pa izdelane rudokope, ki se vračajo črez nedeljo v Bovške domače občine. Prvo krepčilo na poti iz Rabeljskega rudnika domov je rudarju kalen zelen jeruš, malokdaj predrago pivo in vino. Ob 10. uri 45 minut sva bila črez Korita v Gor. Logu¹ nazaj.

(Dalje prihodnjič.)

¹ Opažam, da Nemci in zemljevid rabijo napačno za Gor. Log = Mittelbreth in za Strmec Oberbreth. Najnižji del vasi se imenuje Spodnji Log, hiše ob Predilici pa Gor. Log. Nad Glavo 971 *m* je Strmec. Nemško ime Oberin Mittelbreth je bržkone prišlo od tega, da sem in tje imenujejo Ložani hiše okoli cerkve Srednji Log; ako pa jih bližje izprašuješ, poznajo kot vasi le Spodnji Log pod pokopališčem, Gor. Log ob cerkvi in Predilici, ter Strmec.

V koči.

Spisal dr. V. Korun.

Namenjeni, naslednjega dne preplezati severno steno Kozice, so prenočevali v planinski koči na Strmici. Sicer je vsakega izmed njih tura skrbela, in to tem bolj, čim bliže so ji bili; toda ker so hoteli veljati za veleturiste in so se bili že celo poletje bahali s svojo drzno namero, jim ni kazalo drugače nego jo izvesti.

„Pravijo, da je Koziška stena hudo nevarna“, opomni Trnjak, ko je nerodno kobacal v postelj. Bil je izmed trojice najmanj pogumen, in sicer iz enostavnega fiziološkega vzroka, ker je imel vedno pokvarjen želodec in mu je zato nedostajalo potrebne življenske energije.

„Kdo more soditi tako ali nasprotno, ko je še ni nihče preplezal? Mi bomo prvi, ki jo naskočimo, mi!“ je odvrnil Blatnik ter se pri tem samozavestno potrkal po golih prsih, ki jih je bil razgalil, ko se je slačil; toda takoj nato je jezno zalučil obleko na stol, opazivši, da manjka na hlačah dveh gumbov, na suknji pa da je šiv izpustil.

„Bodi nevarna ali ne! Meni itak ni nič za življenje“, je Volbenk bolj vzdihnil ko rekel; in govoreč je usta grenko nakremžil, nekako tako, kakor da bi imel nagnito zobno škrbino v čeljustih.

„Tebi že, tebi, ki si samcat na svetu, odkar se ti je nevesta izneverila! Ampak, kaj ne, Blatnik? za naju je drugače, ki imava ljubljene ženki in ljubljene otročičke!“ zavrne Trnjak ter si otere solzo, ki mu je prisentimentalila iz levega očesa.

„Bo že, kakor bo“, pravi nagovorjeni; in premetavajoč se po postelji, da bi videl, kako bi se najbolje ležalo, modruje: „Košček slave nam na noben način ne izostane. Kaj ne? Če steno preplezamo, bomo sami o sebi pisali; če se ponesrečimo, bodo drugi pisali o nas slavospeve. In to je vsekako nekaj; kajti drugače se nimamo drugje nadejati posmrtnih omembe o sebi nego v tistem prežalostnem časniškem predelu, ki se glasi: Umrli so —.“

Rekši pa je potegnil odejo čez glavo in kmalu trdno zaspal.

Takisto sta tudi Volbenk in Trnjak zaspala, brž ko sta legla. In ni bilo čudno: Od hoje so bili utrujeni, nočno bdenje so pa potegnili daleč čez planinski retraite. Zato se pa tudi navzlic njihovega sklepu, da bodo zarana vstali, zamajejo šele pozno v jutru kavalete, ena zdaj, in ker so se vegasta tla močno tresla, takoj za njo druga in tretja; izpod kocastih odev pa so se v taistem redu začele vzklanjati mršave glave.

Prvi se je zbudil Trnjak, ker ga je tiščalo v želodcu. Nakar vpraša svojega soseda na desni: „Volbenk, koliko je ura?“

„Ne vem!“ ta zamrmra ter, krčevito zehajoč, vtakne glavo pod odejo.

„No, pa ti poglej, Blatnik!“ se zdajci kakor proseče obrne na naslov soseda, ki je ležal od njega na levi.

„Kaaj?!“ Blatnik odgovori in vpraša, nato pa, ne da bi čakal odgovora, rezko zasmrči.

„Mislita, da bom jaz prižigal luč in gledal na uro! Me znata rada imeti!“ vekne Trnjak sam pri sebi, veknivši pa se zvije v klopčič in zadremlje.

Tako so nadalje spali kaki dve uri. In ko so se zbudili, ni bilo več treba prižigati luči. Skoz špranje oknic se je svitalo, da se je videl beli dan.

Urno skoči tedaj Blatnik iz postelje ter pogleda na uro. Bilo je osem! S kletvijo na jeziku stopi k vratom, pomoli glavo skozi ter zadirljivo zakliče oskrbnici, ki si je dajala opraviti pri ognjišču: „Reza, zakaj nas pa niste zbudili?“

„Ko ste bili pa budni! Saj sem vas slišala govoriti!“

„Goska neumna!“

„Sicer pa dežuje, da ni iti izpod strehe!“ in od „goske“ se ji je glas tresel.

„Kaj, dež gre?“ vzklikneta hkrati Volbenk in Trnjak. „Potem pa kar naprej ležimo!“

„Kaj pa hočemo drugega! Za na Kozico bi bilo že itak tudi prepozno“, in rekši se tudi Blatnik zvrne v postelj, sam na tistem vesel, da jih je brez njihove krivde in sramote dež rešil nevarne pleze.

Volbenk je le še toliko utegnil, da je očitaje pripomnil: „Gosko‘ bi si bil pa že lahko prihranil! S slabotno žensko tako govoriti, to ni lepo, Blatnik!“ nakar je zaspal, kakor sta bila tovariša zaspala.

Proti poldnevu so vstali.

„Toliko že dolgo nisem spal, ihi!“ je rekel Trnjak ter se zehajoč tolkel z dlanjo po ustih. „Doma moram vsak dan za časa vstati, da pogledam, ali in kako se kuha zajtrk.“

„Meni pa otroci ne dajo miru, ker začno že navsezgodaj drėti se in ropotati“, Blatnik potoži. „Danes sem pa prav dobro spal, prav dobro.“

„Planinski zrak to stori, prijatelja, in dolga hoja! Jaz sem pozabil celo, kako grdo sem bil varan v ljubezni, in prvič po dolgem času sem imel sen, ki je bil prijeten“, je Volbenk povzel, ko si je, pred ogledalom stoječ, uravnaval prečo na glavi.

Zunaj je lilo, da niso mogli iz koč. Da bi se pa razhodili, so, navidez mrki radi zadržane ture, v srcu pa iz istega vzroka veseli, korakali semtertja po sobi. In ker je bil prostor premajhen, da bi korakali v vrsti, je šel Blatnik dol, kadar je Trnjak šel gor, Volbenk je pa križal poprek od desne na levo. Pri tem so se umikali tako spretno, da niso niti enkrat skupaj trčili, zmerom lepo se vrsteč, liki kolesje v dobro namazani uri.

Kosili so dobro in obilno, kakor da bi bil turistiche namen kuhinja in klet.

„Gospodična Rezka! Nekaj receptov mi boste povedali, kaj ne? Take bržole in takih palačink že dolgo nisem jedel“, pravi Trnjak in si obriše usta z brisalko.

„Ali jih tvoja gospa ne zna napraviti?“ ga Blatnik vprašaje pogleda.

„Zna že, zna! Pa saj veš, za vrlo izobraženo žensko ni kuha. Kar brala bi in brala. Zdaj se je zarila v Schopenhauerjevo filozofijo in trdi, da je največja grehota nad človeštvom, spravljati otroke na svet. Kaj hočeš, vsaka stvar ima svojo osojno stran in tako tudi visoka izobrazba!“

„Ko bi se bila le tudi moja žena navzela nekaj tiste modre teorije!“ Blatnik sam zase vzdihne; nato pa glasno pristavi: „Pa, da bi kuhati ne hotela, gromska — to bi videl!“

„Kaj se boš hrabil, prijatelj! Moja mi vsaj pošije, kar je treba. Ti pa nimaš nikdar vseh gumbov na suknji, iz česar sklepam, da tudi ne na hlačah!“

„Paprlepá! Kaj meniš, da imam jaz samo enega otroka kakor ti! Meni jih je babica Neža osem nalovila in ti mi potrgajo gumb, da se igrajo z njimi fernikolo.“

„Prijatelja! Vidva mi slabo priporočata zakon. Jaz bi se — sicer ne zgolj raditega Bog, me varuj, da ne! — ampak vendar tudi zato oženil, da bi imel koga, ki bi mi kuhal in šival.“

„Onda pa kar mene vzemite, gospod Volbenk!“ se je zdajci oglasila oskrbnica Rezka. „Jaz znam kuhati, šivati in plesti lepo.“

Bila ni ne mlada, ne stara, ne lepa, ne grda, temveč kakor so pač oskrbnice v planinskih kočah, pregrde ne, da ne odbijajo turistov, prelepe ne, da jim v gorskih samotah niso v izkušnjo. Taka je bila tudi Rezka. Vendar pa, ko je po kosilu stopila v sobo, ta hvalevredna maksima ni bila več v ravnovesju; kajti kar na Rezki ni bilo napudranega, to je tičalo v vihravih čipkah, tako da ni bila kar nič podobna planinski oskrbnici v dvatisočni nadmorski višini, ampak vse bolj kaki prešerni mestni mamzeli.

Ta nenadna izprememba ni ostala brez učinka na naše tri turiste. Obstopivši jo, so jo gladno motrili odzgoraj navzdol, od desne na levo in narobe. Volbenk si je celo ščipalnik nataknil, da si jo je bolje ogledal. Pri tem so pa metali z „gospodično“ sem, z „gospodično“ tja, kakor da bi govorili s kako ameriško milijardarko.

Rezka se je odkraja držala dostojanstveno in resno. Nato si je pa začela brisati oči in tiho ihteti.

„I, kaj vam je pa, gospodična Rezika?“ je Volbenk sočutno vprašal, prijemši jo za roko.

„Taka razžalitev poštenemu dekletu! Kaj takega mi še nihče ni rekel.“

„Kdo rekel? Kaj rekel?“ je Trnjak posegel.

„Neumno gosko“ me je zjutraj imenoval gospod Blatnik!“ in udrle so se ji zopet solze.

„Jaz?! Je že mogoče. Ne rečem, da ne; pa sem že pozabil!“ je Blatnik hladnokrvno odvrnil.

»To nikakor ne gre, ti rečem, nikakor ne gre! Besedo nazaj vzemi ali . . .!“ se je Volbenk razvema.

„No, jo pa vzamem. Kaj pa je na tem? Radi neumnih gosk se vendar ne bomo prepirali.“

„To je tudi edino pravo!“ se je Trnjak oglasil. „Moja gospa bi omedlela, ko bi ji kaj takega rekel. — Enkrat sem ji dejal samo: ‚Kako moreš biti tako nespametna?‘ pa je takoj začela sapo loviti in omahovati, tako da ne vem, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi je ne prestregel z rokami. Vesta, je pač izobražena in zato nežnih živcev!“

„Eh!“ je Blatnik rekel in zamahnil z desnico; „moja žena se pa niti ne zmeni za tako malenkost. ‚Tepec stari!‘ mi zabrusi v zamenjo, pa je stvar pri kraju.“

Z Blatnikovim preklicem je bila torej ta gosja zadeva poravnana. Rezka si je obrisala oči ter bila spet vedra in vesela.

„Gospod Volbenk, ali znate piquet igrati?“ je vprašala ter segla po kartah na polici.

„Kaj znate vi piquet! Kje ste se ga pa naučili?“

„Ko sem služila za kuharico pri nekem starem gospodu v Ljubljani. Imel je protin, da ni mogel iz sobe; zato sva po cele popoldneve igrala.“

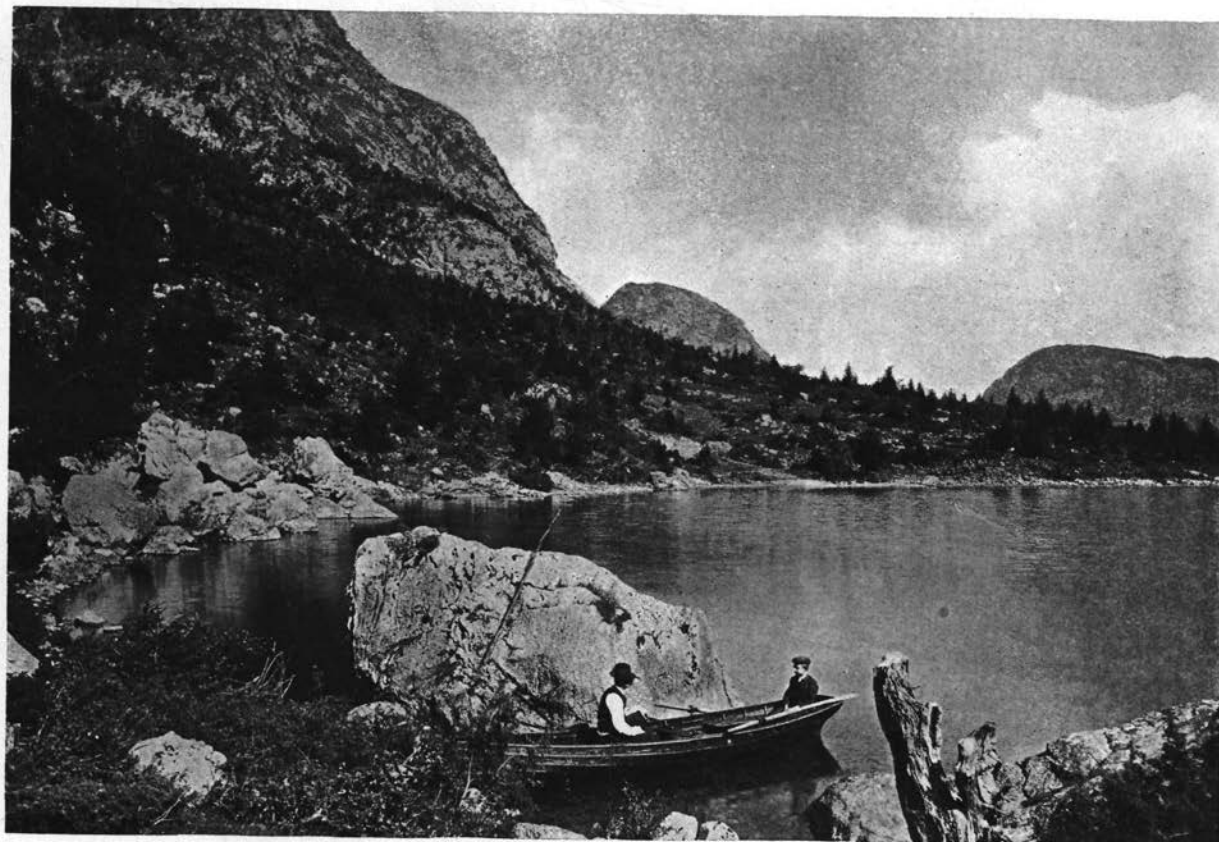
„Tako, tako! Jaz sicer igram, toda ne dobro.“

„Nič ne de! se boste pa naučili.“ In rekši je začela deliti.

Pršivec

Studor

Rudnica

Prizor z Bohinjskega Jezera.

Fotogr. F. Pavlin.

Migovec

V. Škrbina

Podrta Gora

Mohorjev Vrh

Hotel Zlatorog ob Boh. Jezeru.

Fotogr. Stanko Tominšek.

Dež je še vedno šel; zato Blatniku in Trnjaku ni preostalo drugega, nego da sta prisedla in komarila. Ker o igri nista nič razumela, nista bila ravno nadležna komarja. Vkljub temu bi se ju bila Volbenk in Rezka rada iznebila; kajti čim bolj je rastla njuna intimnost, tem težje sta se premagovala, da bi ji ne dajala duška z žarnimi pogledi in drugimi mednarodnimi zaljubljenimi znaki, ki so jim nepoklicane priče samo v sitno zapreko. „Srce“ sta že tako kar odkraja posebno naglaševala; zlasti sta pa „srčnega kralja“ in „srčno damo“ izrekala s pomenljivim poudarkom.

Zato je Volbenk dejal čez nekaj časa: „Blatnik, kdaj si boš pa gumbe našil?“ Rezka pa: „Gospod Trnjak, ali niste rekli, da si boste prepisali moje kuharske recepte? Tam v omiznici so; ondi je tudi sukanec, šivanka in škatljica gumbov.“

„Saj res! Skoro bi bil pozabil!“ sta hkrati vzkliknila Trnjak in Blatnik ter se spravila na delo.

Medtem pa ko se ga je Trnjak takoj lotil, pišoč, koliko jajc, mleka, sladkorja in moke je treba za palačinke, je Blatniku že vdevanje delalo sitnosti. Ker je debelo videl, ni mogel vtakniti niti skoz šivankina ušesa. Priskočiti je morala Rezka, da mu je vdela. Nato je pa pritegoval, kar se je dalo, mrmrajoč sam pri sebi: „Ne boste mi jih izlepa potrgali ne, paglavci razposajeni!“

Naenkrat pa, ravno v hipu, ko je Rezka zaklicala svojemu soigralcu: „Kvintmajor!“ je zakričal: „Ajša!“ in začel otepati s prsti, ki iz njih enega mu je kri pricurljala.

„Ali ste se vbodli, gospod Blatnik? Zakaj pa nimate naprstnika? Naprstnik si nataknite.“

„Prej bi mi bili povedali!“ je jezno odvrnil; in tudi je že imel „gosko neumno“ na jeziku; na srečo jo je pa požrl še v pravem času, preden mu je sfrfutala z jezika.

Ko si je pa kri ubrisal in nataknil naprstnik, je šival nemoteno in vbadal marljivo, da bi ga bil vsak mojster vesel. Prišil si ni samo gumbov trdno in močno, kakor da naj bi večno držali; preiskal je na obleki tudi vse šive, in če je našel kje kako zev, jo je skrbno zanimal.

Pa tudi Trnjak ni medtem lenobe počival. Prepisoval je recepte, da mu je skoraj tinte zmanjkalo. In ko jih je prepisal, se je najvažnejših izmed njih tudi učil na pamet.

Tedaj je prišel čas, da bi bilo treba pripraviti večerjo, ki naj bi bila golaž z žemeljskimi cmoki.

„Kar igrajte, Rezka, bom pa jaz skuhal večerjo.“

„Ali ste res tako uslužni? Z ničimer se mi bolj ne prikupite, gospod Trnjak. Danes imam tako pribito srečo pri igri, da bi se res nerada odtrgala. Toda ali znate?“

„Da bi ne! Za golaž je treba zabeli, čebulje in paprike.“

„In mesa!“

„Seve, in mesa. — Za cmoke pa moke, jajc, mleka in ocvirkov.“

„Pa žemelj!“

„Kajpada! Saj zato se imenujejo žemeljski cmoki.“

„Pa ne pozabite golaža potrositi z moko, v cmoke pa dati nekaj ščepcev peteršiljčka! — Vi delite, gospod Volbenk! Zdaj sem jaz delila,“

je govorila kar na dve plati.

„Saj vem, saj vem!“ je Trnjak zatrjeval in si ves razvnet pre-
pasal Rezkin predpasnik. Kar pot mu je tekel po čelu, ko se je z
zavihanimi rokavi sukal okrog ognjišča, zdaj s kuhalnico dregajoč v
golaževo omako, zdaj z dlanmi gnetoč cmoke.

In res, lepo se je kadilo ter prijetno dišalo, ko je čez kaki
dve uri postavno postavil večerjo na mizo. Pa tudi okusu, čeprav je
bil nekam lesen, bi se ne dalo mnogo očitati, ko bi ne bil golaž hudo
presoljen, cmoki pa znotraj in zunaj neslani.

„Kaj pa je na tem?“ se je Trnjak branil, ko so zbog tega letele
puščice nadenj. „To se dogaja v najboljših rodbinah. Kadar se pri nas
zgodí kaj takega, razrežem cmoke na drobne kosce in jih pomešam
med golaževo omako, tako da se slanost porazdeli enakomerno.“

„I seve! Tudi najspretnjši kuharici se to lahko pripeti, pa bi
se novincu ne!“ je Rezka pomirjevala, ki je radi sreče v ljubezni in
igri bolj vriskala, ko govorila.

„Danes sem vas pošteno nesla, gospod Volbenk!“ je veselo
vzklikala; nakar je Blatnik pristavljal, hudomušno reže se:

„Na, na! Kakor je videti, ga boste še večkrat.“

Tako so pri vinu, tobaku in petju mešanega zbora prebdeli več
ko polovico noči in zato naslednjega dne šele pozno in z zardelimi
očmi prilezli iz postelj.

„Vreme se je lepo zjasnilo!“ se je Blatnik oglasil, ko je pogledal
skoz okno. „Toda za na Kozico je že malo kesno.“

„Jaz že ne grem. Odslej nimam samo jaz razpolagati s svojim
življenjem!“ je Volbenk izjavil, stiskajoč Rezki roko.

„Jaz sem pa ženki obljubil, da pridem danes domov,“ je Trnjak
trdil. „In ko bi ne prišel, bi revica res utegnila misliti, da sem se
ponesrečil na steni Kozice.“

„Jaz bi pa prav rad šel, prav rad. Kar gomezi mi po dlanih in stopalih, tako me vleče na plezo!“ se je lagal Blatnik, pri tem pa grabil z rokami in mencal z nogami, kakor se dela, kadar se pleza. „Toda sam hoditi, bi bilo vendar preveč drzno!“

Poravnavaši torej račune, so se odpravili domov. Ko so pa korakali navzdol po ruševju, se je Volbenk oziral nazaj proti koči, mahajoč Rezki v pozdrav, ki je stala med vrati in takisto odzdravljala z ruto. In oziral se je in oziral, dokler se ni spotaknil ob kamen ter pomeril tla, kakor je bil suh in dolg.

„Kaj se vedno oziraš?“ se je Blatnik hudoval, ko mu je pomagal vstati. „Kaj meniš, da ti jo bo kdo odnesel?“

„Mari se ti nisi, kadar si se poslavljaj od neveste?“

„Ne rečem, da ne; toda bil sem mlad in neumen.“

„Zakaj bi se torej jaz ne?“

„Ker nisi več mlad“

„Ali ni neumno, se pričkat radi neumnosti?“ je Trnjak duhovito povzel. „Ljubezen je ljubezen, nalezi se je starec ali mladec. Sicer pa moram priznati, da Rezka ni napačna, kadar se takole načipkari in razkaže. Samo eno je: izobražena ni.“

„Zato je pa dobra kuharica!“ je Volbenk jeknil.

„Kaj izobrazba! To je postransko. Toda mlada ni več, mlada!“ je Blatnik popravil.

„Mi pa ne bo navlekla v hišo kope otrok, da bi mi trgali gumbce in se z njimi fernikolo igrali,“ se odzove Volbenk razdraženo.

„Pa imej svoj prav!“ Rekši je Blatnik potipal gumbce na suknji, in ko je videl, da držijo, kakor bi bili pribiti, ne samo prišiti, je zadovoljno pokimal.

„Jaz tudi tako pravim!“ je Trnjak pritegnil, že naprej se veseleč na pristno Tržiško brzolo, ki jo je sklenil pripraviti, brž ko pride domov. Da bi pa ublažil ost svoje in Blatnikove opazke, je pristavil: „Vendar, kaka prostodušna se že sme izreči med prijatelji, bi menil!“

S tem je bil konec sporeki, ki je bila Volbenka hudo razvnela; dalje grede so pa korakali spet složni in edini, enodušno zabavljajoč vražjemu vremenu, češ, da jim je skazilo toli zaželjeno plezo po severni steni Kozice.

»Hudi Graben« pri Celju.

(S sliko.)

Dr. Otokar Baš.

Eno uro hoda iz Celja, med hriboma Bavčem in Srebotnikom, je zanimiva skalnata soteska, znana med Celjskimi turisti pod imeni »Hudičev Graben«, »Peklenski Graben«, in nemško »Teufelsgraben«, izmed katerih imen pa po znanju pisca teh vrst ni nobeno udomačeno v govoricu okoličanov in lovcev; ti namreč imenujejo omenjeno sotesko »Hudi Graben« ali pa samo »Graben«. — Poset te divjeromantične soteske, združen z lahko turo na razgledni Srebotnik, na Pečovnik ali Tolsto (Tolsti Vrh; Nemci ga nazivljajo »Dost« in »Dostberg«) tvori hvaležen poldnevni izlet iz Celja.

Najbližja pot do te soteske je iz Celja preko južnega pobočja hriba, na katerega zapadnem vrhu štrli v zrak razvalina Celjskega Starega Gradu, spomenik mogočnih Celjskih grofov. Za vasjo Pristovo zavije pot mimo kmeta Figeca v »Hudi Graben« Priimek mu je nastal pač zaradi tega, ker je bila pot skozi graben precej težavna, dokler ni bila nadelana in dobro zavarovana s klini in žicami. (Gl. sliko!) Sedaj moreš 10 letnega otroka tod varno peljati — razen pozimi in ob povodnjih; ob navadnih časih žubori skozi sotesko nedolžen potoček; kadar pa narase, se drvi bobneče med strmimi, deloma previsnimi razritimi stenami, ki se skalovito visoko dvigajo na desni in levi.

Najlepši se mi zdi ta kraj pozimi. Voda, ki se steka v neštetih slapičih v strugo, pozimi zamrzne in napravi se prek in prek čez potok in v slapičih ledena skorja v fantastičnih, krasnih oblikah z blestečimi kristali; zjutraj, kadar je vsa gozdna okolica zavita v ivje, je zamrzli Hudi Graben čudovito lep; žal, da je ta krasota le malo-komu znana, češ, »kdo bo v mrazu hodil v gore in grabne!«

Pot skozi Graben je pozimi nekoliko nerodna, posebno zato, ker moraš biti pripravljen, da se ti skozi tenki led nanadno udere, in pa, ker se mora tu in tam malo plezati po ledenih skalah. — Kadar ni ledu, je pa pot tudi pozimi lahka po v skalo vsekanih in železnih stopnicah. V ugodnem času prekoračiš ves graben v 20 minutah.

Nad skalnatimi stenami Grabna se raztezajo, kakor po vseh bližnjih hribih, veliki, krasni, silni bukovi in smrekovi gozdovi, skozi katere se pride iznad Grabna povprečno v dobre pol ure na Tolsti Vrh, Pečovnik ali Srebotnik.

Pojdiva danes na primer po markirani poti na Tolsto, eno izmed najznamenitejših razglednih točk v Celjskem pogorju, ki ga odtod pregledaš skoraj v celnem obsegu. Vidi se tudi Pohorje in velik del Savinjske Doline ter v ozadju Kamniške Planine. — Izmed Kamniških (Solčavskih) Planin je Štajercem najbolj znana Ojstrica, ki je iz Celjske okolice videti, kakor da bi bila najvišji vrh cele skupine. Na levo od Ojstrice se vidi Planjava kakor dolg greben s strmim prepadom proti jugu; za tem robom gleda ven vrh in južni del Skute; izza nje se razloči v jasnih večerih Štruca kakor mozol. Grintavec in Kočna se vidita od tukaj kakor ena debela gora z ošpičenim vrhom.

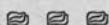

Fotogr. A. Meglič.

V Hudem Grabnu.

Ko si se navžil obsežnega lepega razgleda, imaš s Tolstega Vrhra v Celje v zapadni smeri dva jako lepa pota. Po enem potu se gre naravnost po grebenu proti zapadu do »Hudečeka« skozi divni mestni log; mimo Hudečeka zavije pot po vzhodnem pobočju Vipote v romantično dolinico, kjer greš mimo sedmerih mlinov in skozi prelaz pod železnico na kolovoz in ob bregu Savinje domov. Druga pot te pelje v dolino čez južno pobočje Pečovnika z jako lepim razgledom po gorah. —

Kakor na Tolsti Vrh, tako je lep in zanimiv tudi izlet skozi Hudi Graben na Pečovnik in na Srobotnik, ki sta soseda Tolstega Vrha. Proti severu in zapadu je razgled s Pečovnika celo lepši kakor s Tolstega. Lahko tudi združiš poset dveh izmed omenjenih vrhov; v tem slučaju je iz Celja in nazaj pota približno 5 ur. Za turo skozi Hudi Graben le na Pečovnik, Tolsto ali Srobotnik se rabijo, ob posetu samo enega vrha, 4 ure brez počitka. — Tura ni naporna, a je prav zanimiva in hvaležna.

Na Kočno po sev. zah. grebenu.

(S sliko.)

Spisal Pavel Kunaver.

Binkoštihi lani (1911) je bilo, ko sta dva mojih tovarišev, Michler in Kovač, sedela v enem izmed mnogih jarkov, ki pretrgavajo čez 4 km dolgi severo-zahodni greben Kočne, to je tisti greben, ki je vedno dobro viden od Ljubljane.

Kamenje je prasketalo mimo njunega skrivališča, in po žlebu, kjer sta priplezala navzgor, se je penila kalna voda, nadaljujoč svoje pokončujoče delo. To je bilo v tretje, da ju je pusti dež pregnal in onemogočil izvršitev načrta: preplezati ves ta lepi, stopničasti greben prav od začetka pa gori do samotnega, razpadajočega vrha.

Pa je prišel lep dan začetkom junija omenjenega leta; zopet sta sedla na železne naše konjiče in premerila vnovič dolgo pot iz Kranja tje do Povšnarja. — Tedaj se je izpolnila želja; ves greben je bil, premagan, menda prvič preplezan. —

Z Bleda smo se vračali s kolesi in stal sem ravno pri križišču cest na Gorenjsko in v Kokro, ko sta se prijatelja s svoje uspešne ture vračala skozi Kranj. —

Štiri dni potem pa sva se s tovarišem Tavčarjem borila na kolesih z nagajivim severom. Že itak strmo pot v Kokro nama je veter izdatno oteževal. Vendar sva imela v njem vsaj zagotovilo lepega vremena. Bilo je že mračno, ko sva peš nadaljevala pot od Povšnarja do Dolgega Mosta in prekoračila žuborečo Kokro.

Strma, a lepa pot naju je vedla med lepimi gozdovi više in više. Tekmovala sva z nastajajočim mrakom in le še nedoločno sva čula šum globoko pod nama hiteče rečice. Zamrl je slednji glas in zavladal je mrtvi mrak med visokim bukovjem. Končno planina in poslopja in zadaj zopet črni gozd!

Na Povšnarjevi pristavi sva bila. Po dolgem tipanju in iskanju v praznih poslopjih sva našla v samotni sobi majarco in pastirja, oba že ne več mlada. Prijazno sta ustregla najinim željam.

V svežem zraku še mračnega jutra sva sledila poti proti severu. Široka je, lepa in zelo zložna. Krasen gozd, deloma bukov, deloma smrekov, jo senči. Dolgo sva korakala po njej. Za nama je ostal skalnat žleb, kjer so kameniti plazovi zrušili pot. Prišla sva do koče, kjer nama je bilo nastopiti svobodno pot, neomejeno, prosto, kjer sva hotela.

V žleb pred kočo sva se podala, sledila nekaj časa dnu in krenila nato na travno pobočje. To je kmalu minilo in gozd naju je objel. Mučna je bila hoja po njem; kajti množina posekanih smrek nama je zastavljala pot; boljše bi bilo, če bi šla po jarku, kar sta bila storila tudi najina tovariša pred dnevi. Zdaj pa ne na levo ne na desno, naravnost navzgor, skozi drn in strn! Včasi naju je presenetila kaka steza, izgubila pa sva jo in rinila dalje, dokler nisva na mali, s cveticami bujno ozaljšani planici prišla iz gozdne tmine. Le še ne širok gozdni pas naju je ločil od strmih pobočij grebena samega; divje njegove stene s strganimi robovi so se dvigale iz mračnih prodov gori do jasnega neba, kjer je ljubo solnce že pošiljalo tople žarke na nasproti ležeča gorovja.

Dolgo je še trajalo, da je naju poživila solnčna toplota. Leva stran okroglaste glave nad ploščatimi stenami je bil najin cilj. Zato sva šla skozi gozd, leve se držeč, in sva dospela na prosto. Prav blizu plitvega, s prodom posutega žleba sva se ustavila, vpoštevajoč dvojni poziv: lačnost in prelepo jutro. Zeblo naju je še tu; bivala sva še pod dolgimi sencami, katerih konci so segali tje po pobočjih Zaplate in Storžiča; vse pod njimi je bilo vijoličasto, vse nad njimi življenja polno, ker luč je življenje in te sva si želela tudi midva.

Zopet držeč se prejšnjega gesla, sva sledila žlebu naravnost navzgor. Majhne stopnje sva imela preplezati. Strmejši je postajal žleb, pobočje je dobilo značaj neprestrme, porasle stene. Na levo sva krenila po travi in skalovju. Kmalu sva priplezala na rob globokega žleba; ta drži napeto gori v bližnjo strmino grebena; po njem sta bila prišla tudi tovariša na grebenovo sleme. Midva sva se nekaj časa držala visokih žlebovih robov, toda kmalu sva jih zapustila in plezala na desno nad onimi skoraj navpičnimi stenami. Ker je bil najin cilj navzgor, sva na prvi polici izvolila za najbližji pot plitev kamin, v katerega sva prišla preko previsne nerodne stopnice. Po sedmih metrih se je tu v ostalem netežki kamin končal zopet v

široko polico in se nadaljeval nad njo. Med njegovo absolutno gladke stene je bila zagvozdena velika skala. Bosa sva splezala zavarovana čez ta delikatni košček. Kmalu nato sva stala pri kameniti piramidi (delo tovarišev) na Malem Vrh.

Fotogr. B. Brinšek.

Vrhovi Kočne (pogled s severo-zah. grebena.)

in se le s pomočjo vrvi, ki jo je čvrsto držal na grebenu tovariš, splazil s sten. Kajti kamenje je šlo izpod rok in nog precej časa po zraku in šele dokaj sekund pozneje naju je dosegel grom.

Stala sva na škrbini. Mali Vrh in njegovi zobje so ostali za nama. Dvigal pa se je v nebo ogromni hrbet vse ostale Kočne, prav do njenega rdečega vrha. Spomladi smo bili od Dolgega Mosta strmeli na ta skalni rob; ta neimenovani zadnji najvišji vrh (2484 m) smo imenovali Matterhorn.

Izpod kamenja sva izvlekla papir in poleg njunih imen podpisala. Vsa vrednost tega trenutka je bilo solnce in njegova bleščeča luč, ki je dobro dela najinim telesom in se bohotno razlivala preko vrhov doli po širnih snežiščih.

Od Malega Vrha sva krenila dalje po zobeh grebena. Dokler te ne zadobe zopet prehude strmine, je najbolje držati se ostrine. Marsikak krhek stolpič, globoka stopnica in zračna škrbina se nudi, pa je le boljše, kakor pa takoj od Malega Vrha zaiti v južne stene, kjer sem po svoji nerodnosti precej časa obžaloval svojo nerazsodnost

S škrbine nisva plezala natančno po robu, ampak sva se držala južne stene, ki pa ni prav nič prida. Ruše in mah ter črna, varljiva prst so nama dali mnogo opraviti, ko sva plezala preko strme stene. K sreči sva bila kmalu na široki polici, nad katero je bila stena prosta vseh teh pridakov. Prijetnejše se je boriti z odkritim sovražnikom, nego s tako zahrbtnim!

Dva pota sta se nama odprla s te, proti jugu držeče police. Levi pot lahka stena, desni rdeč kamin z zajedeno skalo. Z desnim sva pričela. Tavčar je plezal naprej, pa je pri zajedeni skali kmalu rekel, da brez plezalk ne gre. Lotila sva se levega. Tam je šlo lahko navzgor preko strmih stopnic. Za spomin pa sem dobil skalico na glavo, da sem videl tristo solnc. No, zopet sva bila na grebenovem robu in pri novi škrbini; lahne meglice so se zapodile proti nama.

Škrbino sva prestopila in se po strmi poševni polici na severni strani splazila na zložnejši hrbet. Manjšala se je strmina. Širji je postajal hrbet z vsakim korakom. Preko navaljenih skal in redkih snežišč sva v silni luči dosegla točko 2484 m „Matterhorn“, in s tem je bilo vse dobljeno. Vesela sva zrla v tihi, krasni svet, v daljave, do obzorja.

Še do vrha! Preko prodiv, stopnic, snežišč sva končno dospela do rdeče škrbine. Nekaj potegljajev in sedela sva gori na vrhu razvaljene Kočne.

Svet se je potopil pod nama v noč in mrak, le vrhove, daljne in bližnje, sva videla plavati, kakor v zraku. Že so rastle mrakove plasti, vedno manj je ostajalo sveta obsevanega od nebeške krogle; a to, kar so dosegli njeni čisti žarki, to je žarelo toliko lepše, zbirajoč zadnjo svetlobo, umirajočega dne. — Zapustila sva samotni svet.

Mozirska Planina.

(S sliko.)

brvi, ki pelje iz Celja v mestni park, vidiš na zapadnem obzorju Góvte. Najvišji vrh, viden od tod, je Medvedjak in v najbolj globoki zarezi na obzorju stoji Mozirska Koča S. P. D. (1344 m). (Glej sliko!)

Tura na Medvedjak (1566 *m*), eventuelno obenem na Boskovec (1590 *m*), s počitkom v Mozirski Koči, je najvišja enodnevna tura, ki jo je mogoče napraviti iz Celja ali njega okolice. Spričo ugodne železniške zveze, vkljub potrebnim enkratnim prenočitvam v Mozirju, tudi uradnik, ki ima edino nedeljo prosto, pri takem izletu ne bo zamudil urada. —

Mozirska Koča.

Ta izlet je srednja tura tolikega napora kakor na primer tura na Golico ali na Veliko Planino, in je zelo hvaležna zaradi krasnega, jako obsežnega razgleda. Proti zapadu vidiš v bližini krasne Savinjske Planine s skalnatimi vrhovi in zelenimi pašniki. Koča S. P. D. na Veliki Planini se z Medvedjaka s prostim očesom dobro razloči. — Na koncu Drečke Doline leži pred teboj Gornji Grad z okolico kakor na sliki, proti vzhodu zreš na Savinjsko dolino s Celjem in Celjskim gorovjem. —

Hribolazci iz Celja in Savinjske doline, ki tolikokrat gledate Mozirske Planine (Govte), posetite vsak vsaj enkrat to gorovje!

Dr. O. B.

Hotel »Zlatorog« ob Bohinjskem Jezeru.

Dr. Fran Tominšek.

Lansko leto je pridobilo Slov. Plan. Društvo ta hotel v svojo last in je potem izvršilo na njem različne potrebne poprave. Nabavilo je solidno streho iz eternita, obiti je dalo podstrešje, odnosno 2. nadstropje in vse tamošnje sobice, nabavilo je za okna veternice, preskrbelo večinoma novo notranjo opravo, postavilo vodnjak in vodovod in premenilo veliko verando pred hotelom. Sedaj se bodo popravile še stopnice, postavil se bo nov štedilnik v kuhinjo in peč v gostilniški salon. Hotel Zlatorog postane s tem malodane nova solidna stavba, čisto moderno opremljena.

K Zlatorogu spada vcliko novo hotelsko poslopje, določeno za goste, in manjše staro poslopje, ki se bo uporabljalo v gospodarske svrhe, provizorično pa za skupno ležišče; dalje so pri hotelu kopališče in različna gospodarska poslopja. Okoli hotela se priredi vrt in izpopolni nasad dreves za senco. Takoj za hotelom se dviguje majhen hribček, zarastel s senčnatim drevjem: tam je ličen prostor za odpočitek in za razgled po jezeru.

Društvo izvršuje vso oskrbo v lastni režiji in uravnava po svojih oskrbnikih kar najboljšo postrežbo. Nakupilo je tudi več čolnov, ki bodo gostom na razpolago. Društvo je tedaj ustanovilo novo dobro opremljeno in izvrstno preskrbljeno planinsko postojanko, ki bo zadostovala tudi ob večjem prometu.

Namen teh vrstic je, na kratko opisati lego te nove naše postojanke in opozoriti občinstvo na njen pomen.

I.

Zanimiva je že vožnja od železniške postaje Bohinjska Bistrica proti jezeru; deželna cesta vodi po obljudeni »Spodnji Dolini« polahko navzgor ob pestrozeleni Savici skozi lepa sela in po dokaj slikoviti krajini. Nudi se nam proti jugu pogled na dolgo Bohinjsko obmejno pogorje od Črne Prsti do Rodice, proti severu pa na Rudnico (946 m), ki deli Zgornjo in Spodnjo Dolino, in preko nje na sivo Triglavsko pogorje, čigar vrhovi — Mali Draški Vrh (2132 m), Veliki Draški Vrh (2243 m), Tosec (2275 m), Triglav (2863 m), Mišelj Vrh (2350 m), Šmarjetna Glava in Kanjavec (2568 m), Debeli Vrh (2392 m) in grebeni pred dolino Triglavskih Jezer — so združeni v krasno, impozantno gorsko skupino.

Proti zahodu, to je proti Bohinjskemu Jezeru, se nam vidi svet odprt; tam se končava Triglavska skupina v dolgem grebenu zelo strmega Pršivca (1761 m), od juga pa se razgrinja predgorje v ozadju skritega Vogla (1923 m), in sicer precej ostri Kratki Plaz (1739 m), prostrana planota planine na Voglu in s širnimi gozdovi odeti Storeč(i) Vrh (1595 m), ki se s svojimi gozdnatimi odrastki sklanja tik pod Pršivec.

Šele ko dospemo po enourni vožnji preko mičnega gozdička do prijaznega selišča Ribičevega Laza, se začne tudi na to stran odpirati svet — urno zdrčimo mimo velike Muhrove lovske hiše in hipno se zablišči pred nami širna gladina Bohinjskega Jezera, ki se razteza podolgem daleč proti zapadu v temno gorsko ožino. Na severni strani jezera se dvigujejo v višino navpične goličave dolgega grebena Pršivca, čigar stene in vrhovi se zrcalijo v pestri, mirni gladini; na južni strani obdaja jezero temno gozdovje razsežnega pogorja pod Storéč(im) Vrhom; iz meglene ozadja, kamor človeški vid le nejasno sega, pa se nam nad Zgornjim koncem jezera blišči nekaj belkastih pastirskih kočic (Ukanca), a v ozadju robovi visoke planjave Komne.

Krasen je ta prvi pogled na jezero.

Potem šele preotrimo bližnjo okolico. Tukaj se iztaka iz jezera bistra Savica, šumno butajoč ob črno skalo, ki si je ob njej nakopala ozko strugo. Nad to skalo se dviguje prijazna cerkvice Sv. Janeza s svojim značilnim, zelo visokim stolpom. Deželna cesta zavije tukaj po lepem novem mostu preko izliva Savice med cerkvico in malim hribom Vrtovinom proti Starim Fužinam v „Zgornjo Dolino“. Nas pa ne miče prašna cesta, nas vabi jezero v svoje veličastno, tiho kraljestvo.

Tostran mosta leži veliki stari hotel verskega zaklada, postavljen prav lepo sredi smrekovega gozda (vodi ga gospa Stöhrova). Ob njem krenemo po južnem obrežju jezera. Lepa, nikdar prašna javna cesta vodi ob mičnih zalivih polagoma navzgor po gozdu in vedno v toliki bližini obrežja, da se nam povsod nudi lep pogled na jezero in na onstran vzpenjajoče se pogorje Pršivca. V dobri četrti ure imamo prijazno izprembo, ko dospemo do naselbine Sv. Duha; tam je sredi gozdovja majhna planota, kjer nas najprej pozdravi moderna vila Prosenčeva, koj za njo je novi lični „Hotel Sv. Duh“ (duhovsko letovišče); najbolj nas pa zanima tik ob hotelu stoječa starodavna cerkvice Sv. Duha, stavljena v značilnem našem starem slogu; občudujemo na njej tudi dobro ohranjeno staro sliko Sv. Krištofa, ki prenaša Jezuščka preko široke vode.

Odtod nas vodi cesta zopet po gozdnem hladu ves čas malo nad obrežjem; proti koncu jezera obidemo dva lepa zaliva in hribček, ki tvori proti jezeru mičen polotok; potem pa zavije naša cesta iz gozda ven in odpre se nam pogled na gornji del jezera in na razsežen gorski kot, ki ga obkroža visoko slikovito gorovje: dospeli smo v Ukanc, tik pred nami pa stoji v krasni solčni legi, kjer se stikajo ob jezeru razprostrti travniki z gozdovjem, naša nova postojanka — Zlatorog.¹⁾

Široka dolina je odprta v smeri jezera, drugod pa jo obdajajo znameniti vrhovi. Stojimo čisto pod grebenom Pršivca, čigar stene se v silnih strminah dvigujejo v zračne višine; v spodnjem delu so širni plazovi in redko grmičevje ter ruševje, proti vrhu pa je samo ogromno, z jarki in razpokami prepreženo skalovje. Tik nad koncem jezera štrli iznad grebena skalnat, odtod nepristopen stožec, ki ga nazivajo Bohinjci Na Laktu; nekaj bolj proti zapadu in v ozadju se nam kaže sivi glavni vrh Pršivec (1761 m) in za njim se zavije docela navpična skalnata stena v kot pod Komarčo. Ta ogromni gorski zid se potem nadaljuje s takisto navpičnimi stenami Komarče ter se potem zavije proti jugu in prehaja v bolj zarastlo gorovje. Iznad Komarče, ki je videti odtod nepristopna, dasi je tam prehod v dolino Triglavskih Jezer, gleda iz ozadja okrogli Studor (1781 m), ob robu nad Komarčo pa se že pričenjajo gozdovi, ki pokrivajo razsežno planoto Komne. V kotu blizu Komarče zagledamo od daleč precej veliko belo liso in ako jo natančneje premotrimo, spoznamo mogočni slap Savice, čigar gromenje nam na uho prinaša zapadni vetrič.

Od Komarče se zavije stena proti jugu; nad plazovitim jarkom Male Savice opazimo ogromno rdečkasto steno, odkoder se je nedavno odkrnila silna skala. Visoka stena prehaja potem v nižji, manj strm, gozdnat greben, ki stoji ob robu Komne in tvori prelaz proti planini na Govnjaču in na Krn, odnosno v Trento.

V jugozahodnem kotu pa se gorovje zopet dvigne in prehaja preko Malega Vrha (1497 m) in Mohorjevega Vrha (1849 m) v glavni greben obmejnega Bohinjskega pogorja. Ta jugozahodni kot, kjer je visoki prelaz čez Škrbino (1905 m), tvori krasno gorsko skupino. Preko visoke usedline se bliščijo najvišji vrhovi Bohinjskega pogorja: Veliki Vrh ali Kuk (2086 m) ter njegova soseda Podrta Gora (2050 m), onstran prelaza pa krasna piramida Velike Škrbine (2054 m). V ospredje pomaknjeni široki Mohorjev Vrh in skaloviti, okrogli Migovec (1899 m) dajeta usedlini podobo ogromnih gorskih vrat. (Glej sliko Zlatoroga na prilogi.)

¹⁾ Glej današnjo sliko Zlatoroga na prilogi.

Migovec zakriva s svojim odrastkom Konjskim Vrhom (1572 m) daljni glavni greben. Ako pa stopimo od Zlatoroga dalje navzgor proti Ukanci, nudi se nam še pogled na prelaz Globoko (1588 m) in na okrogli kip Vogla (1923 m). Dalje proti jugovzhodu imamo nad seboj predgorje Vogla (Storeči Vrh), ki se končava visoko nad obdajajočim nas gozdovjem s skalinami Mirnjeka, oziroma Rjave Skaline.

Ako se ozremo nazaj proti vzhodu, je pač najlepša slika jezero samo, ki ga pregledamo v celi širini in dolžini. Od spodnjega konca nas pozdravlja dobro vidni vitki stolp Sv. Janeza; za njim se odpira na levo pogled skozi ogromna dolinska vrata med Rudnico in Studorjem pri Srednji Vasi v lepo zeleno „Zgornjo Dolino“ do košatega gorovja okoli Koprivnika, onstran pa se izgublja v daljavi predgorje Črne Prsti in Jelóvica.

Lepših krajinskih prizorov pač ni najti v naših planinah.

II.

Ni se torej čuditi, da prihaja vedno več občudovalcev narodnih krasot v ta kraj. V Zlatorogu dobe ugodno zavetje, ki je tukaj toliko bolj potrebno, ker smo oddaljeni od človeških bivališč. Vsekakor se razvije na tej točki sčasoma priljubljeno letovišče. Tukaj živimo sredi travnikov in obširnih gozdov, kraj je brez prahu, ves sklep doline je priroden park, ki nudi najprijetnejše izlete.

Prost nam je prehod po cvetočih planinskih travnikih in pašnikih, prepreženih tuintam s posameznimi grmiči in drevjem; skaloviti hrički se na nekaterih mestih dvigujejo sredi prostrane ravnine; radi splezamo nanje, da si nabereemo sladkih jagod in vsakovrstnih cvetic, ali da posedimo na skalovju ter se ob lahnem vetriču grejemo na solncu in razgledavamo po okolici; da se ohladimo, se šetamo po širnih gozdovih, ki se razprostirajo od hotela proti jugu in zahodu. Tik za Zlatorogom teče Savica proti jezeru. Ličen mostič, ki se naslanja na mogočno, sredi globokega tolmana stoječo skalo, nas vodi preko reke; kaj radi se ustavljamo na mostiču in opazujemo v bistrem svetlozelenem vodovju vse polno hitrih ribic. Savica se je tukaj že umirila in se tiho pretaka ob snežnobelem pesku proti izlivu. Lahko se pa podamo ob njenem toku navzgor in pridemo kmalu v hladno sotesko, koder si je reka izkopala strugo. Tukaj se razliva Savica preko silnih skalnih klad, dela slapove in tolmane in se zaganja ob nasprotujoče ji skalne bregove. Voda šumi in buči oglušljivo. Polno

slikovitih prizorov se nam nudi, ko prodiramo po skaloviti, s temnim smrekovim gozdom obdani brežini ob reki navzgor. Ako nam je sreča mila, zazrli bomo, prihajajoči izza kakega ovinka, krdelce lahko-nogih srn, ki plavajo in bredejo čez reko; čisto v bližino lahko pridemo. ker nas brhke živalice vsled šumenja vode ne začutijo. Ko so dospele na nasprotno stran, šele postanejo pozorne in nas zagledajo. Potem pa se spuste v beg in nam po par skokih izginejo preko brežine v gozd. Mičen prizor!

Največkrat se podamo seveda k jezeru. Ob Zlatorogu je njegovo s travniki obdano obrežje čisto nizko, tvori pa tam velik zaliv, kjer je tudi pristajališče za ladje. Voda tukaj ob kraju ni posebno globoka ter postane proti rokavu zasute Stare Savice celo plitva, tako da segajo tam rastoče vodne rastline nad vodo. Tukaj in ob sedanjem izlivu Savice raste kraj jezera nekaj grmičja in več košatih vrb — za gledalca prijeten pogled. Ako se podamo po mostu čez Savico, pridemo onstran na bolj vzvišeno travnato obrežje, ki tvori proti stenam Pršivca mogočen, zelo globok zaliv. Nekaj zapuščenih kočic in senikov je razvrščenih po travnikih v bližini obrežja in vmes je navaljenih nekaj ogromnih skal, ki so se morda udrle s Pršivca, morda pa jih je semkaj privedel ledenik, ki je pred tisoč in tisoč leti izvestno pokrival celo Ukanco.¹

Posebno nas bo pa zanimala daljna pot po severnem bregu jezera. Tam se grezijo strmine Pršivca na nekaj mestih tik do jezera, drugod pa leže ob bregovih in v plitvinah ogromne pečine. Na več mestih izvirajo tik ob bregu hladni studenci, na enem mestu tudi velik ledenomrzol potok, ki se v več pramenih izliva preko skal v jezero. Blizu gornjega konca je velik, skalovit, nekoliko zarasel polotok, ki tvori proti Pršivcu velik pristan; sploh pa je ob vsem tem skalovitem bregu polno večjih in manjših zalivov. Ker se tik nad nami dvigujejo razkosana in le tuintam s pritlikovjem porasla skalnata rebra Pršivca, imamo ob celem tem obrežju najizrazitejše prizore divje gorske samote.² Še veličastnejši je vtis, kadar potegne količkaj hujši veter. Kakor bi se nahajali ob temnem morju, bobne valovi v skalne brežine, obsipajo iz jezera štrleče pečine ter se penijo butajoč ob obrežje. Z ladjo se ob takem času temu obrežju ne smemo približati.

¹ Da je bil tod ledenik, svedoči nam površina travnikov, ki sestoji vsa iz zaporednih, kakor valovje vrstečih se kupčkov.

² Glej sliko na prilogi „Prizor z Boh. Jezera.“

Tako imamo v neposredni bližini Zlatoroga vse polno izprememb, ki si jih še izpopolnimo z vošnjami po jezeru in s kopanjem. Dasi se izteka v bližini Savice, je voda v zalivih za kopanje dovolj topla, ob peščenih bregovih pa si lahko privoščimo tudi solne kopeli.

Daljši izletov tukaj ne bomo opisovali. Imenujemo le lahko pot do široznanega, krasnega slapa Savice, kamor dospemo v piči uri.

Zlatorog je pa tudi izhodišče za krasne gorske ture po zgoraj označenem Bohinjskem pogorju in za važne potne zveze; preko Komarče nas vodi pot v dolino Sedmerih Jezer in v Triglavsko pogorje, čez Komno na Krn in k Jezeru pod Krnom ter v Trento, čez Škrbino ali čez Globoko v Tolmin: vsi do sedaj še malo znani, toda krasni izleti, ki nas bodo vedno več zvaljali v Hotel Zlatorog.

Ponosni bodimo torej planinci na svoj novi dom!

Naše slike.

1. **Grintavci** (od Vodice). Pred nami je jako mična slika. V ospredju na prostrani ravnini leži čedna vasica Vodice s svojimi ličnimi hišami in s cerkvijo. Iznad doline pa nas pozdravlja visoka gorska stena, zasneženi Grintavci. Zapored opazujemo vrhove: Kočno (2539 m), Grintavec (2558 m), Kalški Greben (2223 m), Krvavec (1853 m) in Veliki Zvoh (1964 m), Košutino (1972 m) in onstran Kamniškega Sedla Planjavo (2399 m), Ojstrico (2349 m) ter Dedec (2023 m). Celi ta gorski greben tvori planinsko sliko, ki jo je prištevati najlepšim krajinskim prizorom.

2. **Pihavec** (2414 m). — S tem znamenitim vrhom se končava skupina Razóra in Škrlatice tik pod Triglavom. Globoko sedlo Luknja loči Pihavec od Triglava samega. Najznačilnejši pogled na Pihavec je s Kriških Podov, ki se v dolgem krogu raztezajo med Razórom, Križem in Stenarjem do vznožja Pihavca. Na današnji sliki vidimo spodaj konec Kriških Podov, kjer se nagibljejo proti Jezeru pod Splevto. Škalnata zasnežena kotlina se razprostira proti Pihavcu in prehaja v strma snežišča, ki držijo proti njegovemu vrhu. Vrh Pihavca je lepa okrogla kupola, ki je od te strani dokaj težko pristopna. Tik pod Pihavcem je nižja in tudi zelo strma Splevta, ki se dviguje iznad mičnega, z zelenjem obdanega Spodnjega Kriškega Jezera (Jezera pod Splevto.) V ozadju vidimo na sliki gorovje, ki se razteza od Kanjavca proti Soči. T.

3. **Hotel Zlatorog.** (Glej stran 45.).

4. **Prizor z Bohinjskega Jezera.** (Glej stran 47.).

V tekstu: 5. Pohorski drvarji. (Str. 12). — 6. Pohorska plitka (šajka). (Str. 14). — 7. V Hudem Grabnu. (Str. 37). — 8. Vrhovi Kočne. (Str. 40). — 9. Mozirska Koča. (Str. 42).

Slovstvo.

Planinski koledar. Leto 1914. — Izdal in uredil **Fr. Kocbek**, nadučitelj v Gornjem Gradu, načelnik Savinjske podružnice S. P. D. — V. letnik. V Kranju, 1913. — Cena 1'70 K.

Petletnico že obhaja »naš«, to se pravi vseh pravih planincev koledar! Prihodnje leto bo mogel njegov pravi in krušni oče, častni član našega društva, Fr. Kocbek, svojega otroka z mirno zavestjo poslati v šolo — življenja! Poreden ni bil deček nikoli; a čutil je večkrat očitek: »Kaj pa je tebe treba bilo!« in marsikdo ga je sunil in brnil, če je dečko stopil predenj in zaprosil: »Stric, dajte mi kaj za obleko, papa pravi, da ne zmore vsega.« Mnogi pa so le sprejeli dečka v vso oskrbo in oče tudi ni opešal v skrbi in brigi zanj; zato je fantek rasel in se razvijal in bo kmalu skrbel tudi sam zase.

Vsi planinski bratje in strici, nabavite si ta koledar, čeprav so Vas razni podjetniki ob novem letu obsipali z različnimi koledarji; drugi koledarji so »potrebno zlo«, Planinski koledar pa bo za Vas »potrebno dobro«!

Planinski koledar ima to leto jako pripravno obliko, ni predebel, je lepo natisnjen in ima bogato vsebino, ki more zanimati vsakega Slovenca in ki ugaja potrebam slehernega našega planinca. Najprvo imamo v njem seveda koledarski del, ki je deloma prikrojen nalašč za izletnike; potem sledijo splošne določbe pošte. Fotografii imajo obsežen prostor za svoje zapiske, neumorni naš planinski zdravnik, Dr. Demšar, razpravlja to leto o »Zdravljenju bolezni v gorah«; njegova navodila pa so jako porabna tudi za dolino! Že zaradi njih zasluži koledar, da si ga nabavimo. Jako zaslužni so tudi sledeči odstavki: »Vremenska napoved, orientiranje, o čitanju zemljevidov, o carini, o varovanju planinskih cvetk; prav posebno pa seznamek turistovske literature za naše okraje. »Znamenja v sili« je treba poznati, praktičen je tudi seznamek reči, ki jih naj hribolazec vzame s seboj; razume pa se, le eden ne bo vzel vseh reči s seboj, ki so našete na strani 41. in tudi ne za vsako turo istih. — Pravi vestnik slovenskega naroda pa je nastopni del koledarja, druga njegova polovica: tu se natančno poroča najprej o ustroju, delovanju in napravah Slovenskega Planinskega Društva, v zvezi z njim dobiš pregled čez vse naše ozemlje (pridejane so tudi karte iz Julijskih in Savinjskih Alp): potem seznam naših vodnikov, naposled pa seznam slovenskih gora in vodnik po slovenskih planinskih krajih in letoviščih. Že edino v zadnjih dveh seznamkih tiči veliko in jako zaslužnega dela, ki ga moramo tem bolj ceniti, ker smo Slovenci baš v takem registrovanju svojih razmer sila zaostali in smo zato tujcem in svojcem tuji.

Jos. Tomiňšek.

»Hrvatski Planinar.« — To glasilo našega bratskega »Hrvatskog Planinarskoga Društva« izhaja s tekočim letom v popolnoma prenovljeni obliki, ki je v vsakem — vsebinskem, tehničnem, tipografskem in dekorativnem — oziru naslonjena na naš »Planinski Vestnik«. Mi smo ponosni, da moremo služiti za vzor, in veseli, da nam bratje krepko sledijo.

Obzor.

Umr! je našemu (vseletnemu) vrlemu društvenemu tajniku Josipu Hauptmanu edini sinček Dušan v zorni mladosti 11 let. Vsi smo poznali in radi imeli srčkanega, živahnega dečka, stalnega spremljevalca očetu na bližnjih turah. Iskreno sožalje!

Dr. Joh. Frischauf in planinstvo med Hrvati. — V uvodu k spisu »Budislavljević, S Ličke grude priče« — poroča naš vrli prijatelj in planinec prof. J. Pasarić naslednje: Ko je spomladi leta 1874. služil Budislavljević v Ogulinu, obišče ga slučajno slavni nemški planinec dr. Joh. Frischauf. Ta ga nagovarja, da med Hrvati oživotvori misel o ustanovitvi planinskega društva. Budislavljević je takoj spoznal kulturno nalogo takega združenja ter je začel delovati, da izvede to lepo namero. Obrnil se je na svojega prijatelja in znanega prirodopisnega učenjaka dr. Gjuro Pilar-ja v Zagrebu, da se zavzame za ustanovitev hrvatskega planinskega društva. Dr. Pilar je takoj pristal na Budislavljevićev predlog, stopil je na čelo agitaciji za osnovo društva in sklical v to svrhu sestaneke planincev in prijateljev prirode za časa slavnostne otvoritve hrvatskega vseučilišča l. 1874. Na tem dogovoru je društvo v resnici tudi osnovano. J. M.

VII. Planinski ples. (Osrednjega društva.) Sklenili smo bili, to leto zopet prirediti planinski ples, ter smo zanj izbrali ugoden dan, nedeljo 1. svečana. — Toletni naš ples je bil že sedmi; vršil se je v vseh prostorih Ljubljanskega Narodnega Doma, ki so bili ozaljšani z zelenjem, s planinskimi znaki in slikami.

Dekoracijo je vodil ter hitro in z najnižjimi izdatki izvršil poseben dekoracijski odsek, ki so v njem sodelovali gospod Oskar Skušek kot načelnik ter gg. Avgust Acceto, Miha Verovšek, Bernard Cescutti, I. Kunaver in ing. Leon Mencinger.

Tudi pri tem plesu je prevzelo društvo vso oskrbo na svoj račun in je postavilo več ukusno opremljenih paviljonov, da se postreže gostom z mrzlimi jestvinami in vsakovrstno pijačo.

Oskrbo pri paviljonih je vodil številni damski odbor pod načelstvom gospe Franje dr. Tavčarjeve. Sodelovale so:

V mali dvorani, ki je bila določena za odpočitek, pri paviljonu za jestvine: gospa Franja dr. Tavčarjeva kot načelnica ter gg. Ema dr. Bežekova, Marija Reisnerjeva ter gospice Melita Adamič, Božena Hudnik, Olga Knez, Marija, Danica in Irma Kobal, Marija Kosmač, Franja Nadrag, Melita Razinger, Anica in Mici Sevkich, Anica Sever, Melita Turk, Vera Valenčič, Olga Verderber in Marija Zorc kot sotrudnice; v paviljonu za šampanjec gospa Jelka dr. Bretlova kot načelnica ter sotrudnice gg. Marija Češnikova, Hermina Orlova, Ema Pleiweisova, Hela dr. Rusova, Pavla Skabernetova, Minka Šarabonova; pri paviljonu za vino gg. Milka Grobelnikova, Ema Golobova in Marija Mazzeletova kot načelnice ter gospice Vladka in Staša Bežek, Marta Koželj, Erna Malovrh, I. Meden, Slava Milavec.

V veliki dvorani, pri vходу, sta priredili gg. Minka Ogorelčeva in Jelica Korenčanova srečolov s številno in bogato zbirko podarjenih dobrot ter vodili srečolov s pripomočjo gg. Ivana Ogorelca, Ivana Korenčana in F. Gerbca ter gospic I. Agnola, Valburge Ferenčak,

Olge Horvat, Amaliije Hrovatin, Herme Kokalj, Roze Kutny, Magde in Mete Ločnik, Fride Lužar, Jakobine Mandelj, M. Mlakar, R. Mlakar, Minke Ogorelec, Nete Oražen, Marije Seunig, I. Stor in Ane Vrečar.

Nasproti srečolovu je bil velik paviljon za cvetlice, ki mu je načelovala gospa Ida Škofova s pripomočjo gg. Maše dr. Švigljeve in Marije Turkove; sodelovale so gospice Tinica Hartman, Minka Hrast, I. Kail, Minka Petrič, Vida Štritof, Ivanka, Stanka in Franka Švigelj.

V stranskih prostorih poleg velike dvorane so sodelovale pri kavarni, pod načelstvom gospe Hedvige Šubičeve gg. Pepina Macherjeva, Pavla dr. Murnikova, Evgenija Šubičeva, Milena dr. Zakrajšekova, Mira dr. Žirovnikova ter gospice Vera Flis, Mira Guštin, Ivanka Hrast, Klementina Hrovatin, Ana Lenart, Mica Macher, Ela Nitsch, Vilka Ravnikar in Mici Vodusek; pri slaščičarni gospa Vlastimila Hanuševa kot načelnica, kot sotrudnice pa gospa Mila Tičar. Stojanova ter gospice Ida Juran, Albina Hrovat in Marija Kötzt; pri jestvinah gg. Elza dr. Tominšekova in Loni Rastoharjeva kot načelnici ter gospice Julija Baran, Anica Černe, Božena Hilbert in Pavla Tominšek; pri tamošnji vinarni pod načelstvom gospe Irene Ružičkove gospice Ida Ružička, Angela Turk, Albina Vidic in Pavla Vidmar.

V sokolski telovadnici so oskrbovale tamošnje paviljone: pri kavarni kot načelnica gospa Ana Podkrajšekova ter gospice Alojzija Jeras, Milica Kenda, Marica Novohradski, Olga Podkrajšek, Fanči in Mira Šircelj, Vera Vičič; pri jestvinah gg. Marija Sičeva in Marica Šušteršičeva kot načelnici ter gospice Slavka in Cecilija Brišnik, Fani Sever, Helena Smole, Anica Šarc, Anica Tičar; pri vinarni gg. Roza Fabijanijeva, Angela Skušekova in Valči Breskvarjeva kot načelnice ter gospice Anica Acceto, Ivanka in Mici Jarc, Marija in Tinica Paulin, Anica in Danica Počivalnik in Rudica Wilfinger. —

V veliki dvorani se je razvil živahen ples ob godbi salonskega orkestra Sokola I., ki je pod taktirko gospoda Jakla neumorno vabil plesaželjne k plesu ter svojim določenim plesnim točkam dodal še mnogo drugih točk, zlasti valčkov. V Sokolski telovadnici je sviral k plesu Ljubljanski Društveni Orkester ter zbral pri prvi četvorki kakih 80 parov, dočim je plesalo prvo četvorko v veliki dvorani, seveda na neprimerno večjem prostoru, 260 parov. V mali dvorani, po 4. uri zjutraj pa v telovadnici, je oskrbovala godbo domača harmonika. Neumorno je vodil ples gospod P. Fabiani, ki je vkljub veliki gneči vzdržal vzoren red.

Sploh pa se je razvil tudi ta planinski ples v pravo ljudsko veselico, kjer se je zbralo v vesele skupine mlado in staro in kjer so se shajali znanci od blizu in daleč. Krepčali so se ob izborni postrežbi pri paviljonih in se veselili v družbi veselih planincev in pevcev do zgodnjega jutra.

Ta planinski ples je bil dosedaj še najbolj obiskan; zbralo se je nad 2500 gostov. Počastili so nas g. dvorni svetnik grof Chorinsky, g. dvorni svetnik Kliment, g. okrajni glavar Kresse, župan Ljubljanski g. dr. Ivan Tavčar, deželni odbornik g. dr. Vladislav Pegan, državni in deželni poslanec g. dr. Ravnihar, deželni poslanci gg. profesor Reiser, Mazzele in Lavrenčič ter mnogo drugih odličnih in uglednih mož in tudi veliko število častnikov.

Sploh zaznamuje Slovensko Planinsko Društvo svoj sedni planinski ples kakor po moralnem, tako po gnotnem uspehu med najboljše svoje prireditve.

Da je tako dobro uspel, zahvaliti se ima društvo pač najbolj marljivemu sodelujočemu damskemu odboru; posebna zahvala pa še gre gospema Ogorelčevi in Korenčanovi, ki sta s srečolovom in z nabiranjem daril in podpor priskrbeli društvu najznatnejši čisti dohodek.

Društveni vestnik.

Umrli člana. — Umrli je član Kranjskogorske podružnice, g. Josip Prevec, c. kr. okrajni sodnik v Logatcu. — Koroška podružnica S. P. D. je začetkom grudna 1913 izgubila člana g. Janeza Goleš, podobarja v Pliberku. N. v m. p.!

Darila. — O priliki poroke gospoda Lovro Kopčavarja, c. kr. fin. resp. v Cerknem, z gospodično Nežko Kranjc iz Cerkna in gospoda Fr. Peršolja, c. kr. fin. nadp. na Žagi (pri Bovcu), z gospodično Marijo Lahajnar iz Cerkna, se je nabralo med svati in gosti za Cerkljansko podružnico Slovenskega Planinskega Društva K 18'20. — Osrednjemu Društvu: Gg. Rihard Sušnik, lekarnar v Ljubljani K 13'80 za popolnitev domače lekarne, Josip Dobida, c. kr. dvorni svetnik v Ljubljani K 10'—, Anton Michaliček, damski krojač v Ljubljani K 5'—, Janko Grašek, trgovec v Kamniku K 3'—, dr. Hubert Souvan, c. kr. finančne prokurature koncipist, več knjig za planinske koč. — Gospod Luka Broljih, c. kr. profesor v Pazinu, nabral je za Aljažev Dom K 33'—, ki so se svoječasno pomotoma zaračunile kot prispevki Istarske podružnice.

Občni zbori. — *1. Cerkljanske podružnice.* — Vršil se je dne 6. prosinca t. l. v prostorih gostilne Fr. Rojc v Cerknem. — Načelnik, gospod Ivan Bonač, iskreno pozdravi navzoče zborovalce in, konstatujoč sklepčnost, otvori občni zbor. Spominja se umrlega gosp. Leopold Pagon, ki je bil od početka zvest član naše podružnice. in pozove zborovalce, da se v znak počaščenja njegovega spomina dvignejo s sedežev. Nadalje omenja, da se je na lanskem občnem zboru ustanovil pod okriljem podružnice odsek za promet s tujci, ki je že doslej v prospah svojega namena mnogo dosegel. Pri tem delu sta nas tukajšnje županstvo in Hranilnica in Posojilnica gmotno podpirala, za kar jima zborovalci izrekajo iskreno zahvalo.

Nato poda predsednik besedo podružničnemu tajniku, g. Fr. Peter nel ju ki poroča:

V minulem letu je podružnica prejela in odposlala 121 dopisov, odbor je imel 5 rednih sej in več posvetovanj.

Priredili smo več izletov, n. pr. dne 1. junija 1913 v sotesko »Pasice«, ki se ga je udeležilo mnogo planincev in planink, ob povratku se je razvila v gostilni »Logu« neprisiljena planinska zabava.

Dne 12. novembra 1913 se je udeležilo večje število članov in prijateljev izleta nu Blegaš—Robidensko Brdo.

Udeležili smo se nadalje izleta Tržaške podružnice S. P. D. na Porezen dne 8. decembra 1913. — To sezono je bilo razen navedenih še več večjih in manjših izletov na Porezen, kar pričajo številke obiskovalcev koč: 309 proti

120 lanskega leta. Podružnica je v minulem letu kaj živahno delovala; priprave v Pasicah, razne markacije, izleti članstva in število novopridobljenih članov pričajo o njenem delovanju.

Kočo na Poreznu, so oskrbovali, to dobo prvikrat, skozi 5 mesecev vsako nedeljo in praznik (izvzemši nekaj nedelj radi neugodnega vremena) razni člani in odborniki.

Blagajnik g. Jer. Štravs poroča:

Podružnica je imela v minuli dobi 844 K 02 v prejemkov in 832 K 46 v izdatkov, torej prebitka 11 K 56 v. — Čista imovina koncem leta 1913: 4788 K 80 v, čista imovina koncem leta 1912: 4499 K 20 v; tedaj se je pomnožila za 289 K 60 v.

Nato zaključil predsednik zborovanje.

2. Idrijske podružnice. — Njen občni zbor se je vršil 24. januarja t. l. v gostilni člana Kajetana pl. Premersteina. Načelnik podružnice, prof. B. Baebler, je otvoril zbor s sledečim nagovorom: „Cenjeni navzoči! Čast mi je, otvoriti občni zbor in Vas vse prav iskreno pozdraviti. Skromno bo naše slavlje, ki ga imamo danes obhajati, zato pa bo tem pristrčnejše. Bilo je v januarju leta 1904., torej ravno pred desetimi leti, ko je za planinstvo navdušeni prof. Makso Pirnat sklical ustanovni shod naše podružnice. Kdor pozna lepo Idrijsko okolico, bodisi v krasni zeleni letni obleki ali pa v še lepšem belem zimskem plašču, kdor je imel priliko občudovati krasen razgled z lepe Magdalenske Gore ali pa z vrha Sv. Treh Kraljev, kdor je že kedaj trgal lepe in redke planinske cvetlice v bližini Idrije ali pa na Jelenku in se v poletni vročini hladil na najvišji Kranjski fari, na Vojskem, ter tam gori dihal zrak, ki daje človeku novih moči, temu se bo zdela ustanovitev Idrijske podružnice S. P. D. nekaj naravnega. Saj pa tudi segajo prvi pojavi planinstva v našem okolišu daleč nazaj. Že leta 1876. je položil Ljubljanski profesor Globočnik na našem Javorniku prvo spominsko knjigo, ki je v marsikakem oziru zanimiva. V nji se n. pr. nahajata iz l. 1876. fotografija in podpis Nestorja naših planincev — Franceta Kadilnika. Prvo markacijo na Javorniku je izvedlo Osrednje Društvo l. 1896. Ta markacija je bila v zvezi z nakupom Medvedovega Turna, t. j. sveta na vrhu Javornika, kjer je hotelo planinsko društvo napraviti kočo ali pa razglednik. Natančen načrt in proračun za razglednik je izvršil za Idrijsko planinstvo jako zaslužni umrlí rudniški svetnik Svoboda. Ideja se iz neznanih vzrokov ni uresničila. Osrednje planinsko društvo pa se ni zanimalo le za naš Javornik. Dr. Oblak je v Planinskem Vestniku z navdušenimi besedami opisal razgled z vrha Sv. Treh Kraljev, planinsko društvo pa je markiralo pot na omenjeni vrh (Podlipa-Smrečje-Sv. Trije Kralji). V istem času, l. 1904., pa je že zbiral prof. M. Pirnat okoli sebe za planinstvo navdušene može, ki so nato ustanovili našo podružnico. — Kakor je iz navedenega razvidno, so bili pogoji za nje ustanovitve dani. Da pa je podružnica tudi potrebna, nam pokaže bilanca, ki nam jo je napraviti ob njeni desetletnici. Podružnica je postavila kočo na Javorniku, zgradila brv pri Divjem Jezeru, markirala poti na najvažnejše gore v Idrijski okolici in jih po potrebi obnovila, postavila kašipotne tablice, polagala spominske knjige, zalagala razglednice, prirejala predavanja, veselice in izlete. Zanimala pa se je tudi za zimske športe: preskrbela je drsališče z električno razsvetljavo, vzdrževala sankališče itd. Končam z željo, da bi si ohranila naša podružnica vse one prijatelje, ki jih ima danes in da bi si pridobila še novih. Naš naj bo, kdor ljubi lepo Idrijsko okolico!“

Nato prečita tajnik, g. prof. J. Krajec, zapisnik lanskega občnega zbora, ki se brez ugovora odobri, nakar sledi tajnikovo poročilo o delovanju podružnice tekom poslovnega leta. Na novo je bila izvedena markacija poti Kovačev Rovt - Gore - Razpotje mimo razglednika, na katero opozarjata kažipotni tablici na Razpotju in na Kovačevem Rovtu. Enakega pomena je nova tablica na Vrhju pri Sv. Treh Kraljih na župnišču in železen drog s tablico v Črnem Vrhju, v začetku markacije na Javornik. Nova tablica se nahaja na Razpotju z napisom, da je tu razvodje med Jadranskim in Črnim Morjem. Ob cesti na Kovačev Rovt je postavila podružnica dve klopi, eno v začetku dolge serpentine, drugo pri veliki smreki, na kateri je pritrjena nova tablica z besedilom „Razgled na Triglav“. Na Vojskem je položila podružnica pri članu Šikarju novo spominsko knjigo. Tja smo tudi priredili izlet. Udeležencev je bilo samo 5; zato smo opustili nadaljnje prirejanje izletov. Tem bolje je uspel skioptični večer 1. marca l. l., na katerem sta znana turista brata Kunaver razkazala svojo krasno zbirko planinskih prizorov. — Podružnica je izdala in založila razglednice „Javornik“ in »Matjaževe Kamre«. — Po sklepu lanskega občnega zbora smo napravili na drsališču električno razsvetljavo. Vzdržavali smo sankališče na cesti Idrija - Kovačev Rovt. Na drsališču, oziroma sankališču sta opozarjali tablici na mestni hiši in pri Krapšu Pod Gorami. Radi govorice, da se bo sankanje na Kovačevem Rovtu prepovedalo, si je načelnik izposloval od gozdnega oskrbnikstva dovoljenje za sankanje na erarični poti v Slaničah. Ko je glavarstvo omenjeno prepoved res izreklo, je prosil odbor, naj se prepoved prekliče. — Članov je štela podružnica v preteklem poslovnem letu 105. Odbor je imel 8 sej in je na novo vpeljal vložni zapisnik, ki kaže, da je društvo prejelo, oziroma odposlalo 100 vlog. Nabavili smo si pripravo za perforiranje in shranjevanje dopisov ter knjigo za kopiranje. Knjižnica si je izpopolnila s tem, da se je nakupilo nekaj letnikov „Plan. Vestnika“ in drugih knjig turistične vsebine. Društvo je bilo naročeno na „Plan. Vestnik“, na „Slovanskega Turista“ in na „Carniolo“. — G. Jos. Kunaver je daroval podružnici nekaj krasnih velikih fotografij. Knjižnico, arhiv, tiskovine, priprave za markiranje itd. hranimo v veliki omari, ki si jo je društvo letos nabavilo. — Tajnikovo poročilo se odobri. —

Nato poroča blagajnik, g. rudn. oficial Vidic, da je imela podružnica v preteklem poslovnem letu 2128 K 4 v prometa. Premoženje znaša 2236 K 42 v, torej 126 K 46 v več ko koncem leta 1912. Proračun za leto 1914 kaže 785 K 71 v dohodkov in 710 K 50 v izdatkov, torej 75 K 21 v prebitka. Pregledovalca računov, g. dr. B. Žizek in g. Srečko Kogej, izjavita, da sta našla račune v redu, nakar se da blagajniku absoltorij.

Na mesto g. davčnega oficiala Primeca, ki se je preselil v Ljubljano, je bil z vzklikom izvoljen v odbor g. Jos. Pelikan, fotograf in posestnik v Idriji.

Pri slučajnostih predloži načelnik načrt in proračun za kultiviranje okolice pri Divjem Jezeru. Ker so s tem načrtom zvezani večji stroški, prosi, naj se o zadevi izreče občni zbor. Po kratki debati se sklene, da se zadeva zaupa odboru v primerno rešitev.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključí načelnik zbor.

B.

Novi člani. — Osrednjega Društva: gg. Hermann Emanuel, c. kr. asistent, Penička Josip, c. kr. oficial, Hrovatin Maks, tiskarnar, Rozman Rudolf, knjigovodja, Prochazka Josip, lekarnar, inž. Poženel Albert, stavbeni pristav, Matelič Alojzij, plakater, Petrič Ernest, uradnik Ljubljanske Kreditne

Banke, Pour Ludovik, c. kr. major domobr. pešp. 27, Knaflič Ivan, c. kr. profesor na državni obrtni šoli, Kalmus Jaroslav, tovarnarja sin, inž. Hupka Anton, Sturm Leopoldina, inženirja soproga, Kos Fran, trgovec, Sodnik J., c. kr. gimn. profesor, inž. Karlicky Jos., Križnar Ivan, posestnik in krovski mojster, Černe Andrej, stavbenik, Černe Antonija, soproga stavbenika, Hartman Ana, soproga založnika piva, Pelko Fran, užit. prejemnik, vsi v Ljubljani; Sotenšek Viktor, učitelj, Igavas; Jeraj Marica v New Yorku; Rittig, Dragutin, prokurist I. hrvat. šted., Pavlič Drago, činovnik I. hrvat. šted., Pandaković Mary, učiteljica, Dean Katja, učiteljica, Magdič Franjo, činovnik I. hrvat. šted., vsi v Zagrebu; dr. Jesenko J., privatni docent na poljedelski visoki šoli na Dunaju; Tavčar Karl, c. kr. gozdarski komisar v Logatcu.

Cerkijanske podružnice: gg. dr. Jerovšek Leopold, c. kr. okrajni sodnik, Kenda Rezi, poštna odpraviteljica, oba v Cerknem; Metod Peternel, učitelj v Planini.

Dunajske podružnice: gg. Brenc Josipina, soproga finančnega tajnika, Koser Olga, soproga finančnega komisarja, Tomše Josip plem. Savskodolski, c. kr. generalmajor v p., Avsenek Ivan, c. kr. višji kontrolor poštno hranilničnega urada, dr. Rudolf Andrejka plem. Livnogradski, c. kr. ministrski tajnik, Rožanc Karol, revident severne železnice, vsi na Dunaju.

Goriške podružnice: gg. Knaflič Vladimir, odvetniški koncipient, Šabec Avguštin, vodja pripravnice, Kos Milko, filozof, Kapus Marija, trgovska blagajničarka, Lenard Rado, trgovec, dr. Medvešek Peter, odvetnik, Klavžar Zora, vad. učiteljica, Javčirek Josip, zobotehnik, Leban Viktor, trg. sotrudnik, Stekar Fran, trg. sotrudnik, Ulčakar Samo Teobald, trgovec, vsi v Gorici; Bavčar Fran, mizarski mojster, Selo; Stepančič Ivan, župan v Renčah; Sfiligoj Josip, trgovski sotrudnik, Lenardič Alojzij, veleposestnik, oba v Števerjanu.

Idrijske podružnice: gg. Potočnik Rudolf, c. kr. sodnik, Kremenšek Jože, realni prof., Fiala Ivan, hotelir, Lapajne Viktor, c. kr. rudn. poduradnik, Vadnou Avguštin, trgovski sotrudnik, Krpan Abraham, stavbeni podjetnik, vsi v Idriji.

Kamniške podružnice: g. Kuhar Josip, posestnik v Črni.

Koroške podružnice: gg. Krof Jože, Čop Fran, oba v Novivesi.

Kranjskogorske podružnice: gg. Mrak Fran, mizar, Košir Josip ml., posestnik, Pavlovčič Ivan, trgovec, vsi v Mojstrani; Sajovic Jakob, gostilničar in posestnik, Rateče; Podlipnik Jurij, c. kr. stotnik v p., Podkoren; Kupljen Mirko, želez. uradnik, Dobrava; Arnejc Ferdo, lesni trgovec, Baloh Anton, posestnikov sin, Kogej Fran, kaplan, Vilman Cilika, učiteljica, vsi na Jesenicah; Jenčič Stanko, c. kr. sodnik, Kranjska Gora; Tornari Gino, priv. uradnik v Trstu.

Podravske podružnice: gg. Serajnik Beno, učitelj v Voitsbergu; Brezočnik Karl v Št. Lovrencu; Robnik Erna, učiteljica, Št. Jur; Slaček Ivan, organist v Rušah; dr. Koderman Dragotin, odvetnik, Trinkaus Ivan, pravni praktikant, dr. Voušek Franjo, c. kr. dvorni svetnik, vsi v Mariboru; Holz Franjo, ing. agr., tajnik c. kr. kmetijske družbe Štajerske, Dolinšek Rafi, stud. med., oba v Gradcu; Kovačič Ferdo, učitelj v Selnici; Pvvoden Norbert, župnik, Zupanc Josip, dež. vinarski instruktor, oba v Ptuj.

Radovljiske podružnice: gg. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. ministerialni podtajnik na Dunaju; Šavnik Vinko, trgovec, Pirnat Vinko, davčni asi-

stent, oba v Radovljici; Olivotti Fran, posestnik in lesni trgovec na Rečici pri Bledu (ustanovnik); Papler Alojzij, posestnik in gostilničar na Bohinjski Beli.

Savinjske podružnice: gg. Mikuš Fran v Gorici; Petrič Josip, zasebni uradnik v Nazarjih; ustanovnik: Klub slovenskih naprednih akademikov v Celju; Baš Fran, dež. okrož. živinozdravnik v Ljubnem.

Selške podružnice: gg. Klavžar Janez, kaplan v Poljanah; Mikuš Janez, župnik v Sorici.

Šaleške podružnice: gg. Kolar Anton, župnik v Št. Ilju; Piliš Zmagoslav, trgovec v Žalcu; Vrečko Martin, učitelj, Zalar Matko, lesotržec, oba v Šoštanju.

Trbovlske podružnice: gg. J. Mazi, učiteljica, Vode; Černjavič Jaka, asistent Južne Železnice, J. Furing, stavbni mojster, oba v Trbovljah; Šporin Franc, trgovec in gostilničar, Sv. Katarina.

Tržaške podružnice: gg. Ambrožič Mirko, dr. Agneleto Josip, odvetniški kandidat, Burger Jelka, učiteljica, Črnagoj Ana, učiteljica, Ipavec Herman, učitelj, Košir Fran, bančni uradnik, dr. Kartin Herbert, c. in kr. avd. aspirant, dr. Karlin Ivan, Krsnik Vida, učiteljica, Leitgeb Anton, železnični uradnik, Miklavac Janko, trg. uradnik, dr. Obersnel Maks, hranilnični uradnik, Rogelj Leon, bančni uradnik, dr. Šavnik Janko, odvetnik, Šavnik Marta, Švigelj Zofka, Šušteršič Vilko, bančni uradnik, Vovk Anton, bančni uradnik, Medič Minka, učiteljica, dr. Olip Janko, odvetniški kandidat, dr. Okretič Henrik, odvetniški kandidat, Repič France, železnični revident, Ulaga France, c. kr. sodnik; Adamič Emil, učitelj, Borštnik Božo, stud. iur., Chiussi Ivanka, Česnik Miroslav, bančni uradnik, inž. Dejak Alfred, Kovačič Fran, krčmar, Miklavac Anton, posestnik in deželni poslanec, Premrov Miro, trgovski uradnik, Rohrman Milena, učiteljica, Tavčar Ivan, učitelj, Urankar Mara, dr. Vodušek Konrad, odvetnik, vsi v Trstu; Caharija Ivan, župan v Nabrežini; Grom Anton, carinski revident, Španger Alojzij, učitelj, oba v Rojanu; Bukovec Vekoslav, učitelj v Barkovljah; Milostnik Edvard, trgovec, Ricmanje; Strel Tilka, učiteljica, Šmarje; Venturini Fran, nadučitelj, Boršt.

Od uredništva. — Vsled znanih zadržkov v tiskarnah so morale dosedanje toletne številke izostati. Danes izdamo zaostale tri številke v skupnem sešitku s celotno ureditvijo; nastopne številke bodo izhajale redno vsak mesec.

Vsebina: Janko Mlakar: Okrog Montblanca. (Str. 1.). — Janez Koprivnik: Pohorje. (Str. 5.). — Dr. H. Tuma: Mangrška skupina. (Str. 23.). — Dr. V. Korun: V koči. (Str. 29.). — Dr. Otokar Baš: »Hudi Graben« pri Celju. (Str. 36.). — Pavel Kunaver: Na Kočno po sev. vzh. grebenu. (Str. 38.). — Dr. O. B.: Mozirska Planina. (Str. 41.). — Dr. Fran Tomišek: Hotel »Zlatorog« ob Bohinjskem Jezeru. (Str. 43.). — Naše slike: Na prilogi: Grintavci, Pihavec, Prizor z Bohinjskega Jezera, Hotel Zlatorog ob Boh. Jezeru, v tekstu: Pohorski drvarji. (Pozimi s sanmi). (Str. 12.), Pohorska plitka (šajka). (Str. 14.). V Hudem Grabnu. (Str. 37.), Vrhovi Kočne (pogled s severo-zah. grebena.). (Str. 40.), Mozirska koča. (Str. 42.) ter en obris k članku g. dr. Tume str. 28. — Slovestvo: Planinski koledar, »Hrvatski Planinar«. (Str. 49.). — Obzor: Dr. Joh. Frischauf in planinstvo med Hrvati, VII. Planinski ples. (Str. 50.). — Društveni vestnik: Umrla člana, Darila, Občni zbori: Cerkljanske podružnice (Str. 52.), Idrijske podružnice (Str. 53.), Novi člani (Str. 54.). Od uredništva. (Str. 56.).

Odgovorni urednik **Svitoslav Breskvar** v Ljubljani. — Izdaja in zalaga »Slov. Plan. Društvo«
Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.